

Česká zemědělská univerzita v Praze

Fakulta lesnická a dřevařská

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

**Analýza církevních restitucí v lesnictví –
médiá a zúčastněné strany**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor: Bc. Libor Ondřích

Vedoucí: doc. Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

2018

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta lesnická a dřevařská

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Libor Ondřích

Lesní inženýrství

Název práce

Analýza církevních restitucí v lesnictví – média a zúčastněné strany

Název anglicky

Analysis of the church restitution process in forestry – media and involved subjects

Cíle práce

Cílem práce je, na základě mediální analýzy majetkového vyrovnání s církvemi v tištěných médiích, objasnit, zda mediální obraz ovlivňuje vnímání veřejností a samotných církevních vlastníků lesů.

Metodika

Práci napište v souladu s formálními požadavky uvedenými v doporučených pravidlech pro zpracování bakalářských a diplomových prací na FLD. Postup ve vypracování a dosahované výsledky průběžně konzultujte s vedoucím práce. Doporučuje se zpracovat práci v následujících etapách:

- rešerše se zaměřením na komunikaci a vztahy s veřejností
- mediální analýza tištěných médií hodnotící odraz církevních restitucí ve dvou vybraných letech
- anketní šetření mezi církevními vlastníky lesů o dopadech mediálního obrazu na jejich hospodaření
- anketní šetření mezi veřejností o vnímání církevních restitucí a církevních vlastníků lesů
- návrh doporučení pro případné vylepšení mediálního obrazu církevních vlastníků lesů.

Doporučený rozsah práce

50 stran

Klíčová slova

mediální analýza, restituce, církve, lesní hospodářství

Doporučené zdroje informací

JIRÁK, J. – KÖPPLOVÁ, B. *Média a společnost*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-287-4.

KOTLER, P. *Moderní marketing ; 4. evropské vydání*. Praha: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1545-2.

KROTT, M. *Forest policy analysis*. Springer Netherlands, 2005. ISBN 978-1-4020-3478-7

Riedl, M., Hrib, M., Jarský, V., Jarkovská M. Media analysis in a case study of Šumava National Park: A permanent dispute among interest groups. *Forest Policy and Economics*. DOI: 10.1016/j.forpol.2016.07.009

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – FLD

Vedoucí práce

doc. Ing. Vilém Jarský, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra lesnické a dřevařské ekonomiky

Elektronicky schváleno dne 22. 11. 2017

prof. Ing. Luděk Šišák, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 5. 2. 2018

prof. Ing. Marek Turčáni, PhD.

Děkan

V Praze dne 11. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Analýza církevních restitucí v lesnictví – média a zúčastněné strany“ vypracoval samostatně pod vedením doc. Ing. Viléma Jarského, Ph.D., a použil jen prameny, které uvádím v seznamu použitých zdrojů. Jsem si vědom že zveřejněním diplomové práce souhlasím s jejím zveřejněním dle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách v platném znění, a to bez ohledu na výsledek její obhajoby.

V Praze dne

.....

Podpis autora

Poděkování

Chtěl bych tímto poděkovat panu doc. Ing. Vilémovi Járskému, Ph.D., za jeho odborné rady a připomínky, které mi pomohly tuto práci zkompletovat.

Zároveň bych rád na tomto místě zmínil i obrovské poděkování své rodině, která mi usilovně pomáhala po celou dobu mého studia. Zvláště pak má maminka, Lucie Ondřichová, která byla připravena mě podpořit v jakékoliv situaci.

Má práce by nevznikla bez ochoty všech účastníků dotazníkového šetření, za což jim patří mé poděkování.

Poslední zmínku bych rád věnoval Šárce Englártové, se kterou jsme společně zvládli plno úspěchů, strastí a mé chvíle studia na vysoké škole s ní budou navždy spojené.

Anotace

Následující diplomová práce *Analýza církevních restitucí v lesnictví – média a zúčastněné strany* se zabývá aspekty restitučních procesů na území České republiky a přibližuje problematiku převádění znárodněného majetku zpět církvím a náboženským společnostem. V diplomové práci je definován a aplikován postup mediální analýzy tištěných médií vydávaných na území České republiky za období roku 2008 a 2012. Následně je prezentován vytvořený mediální obraz na navrácení církevního majetku a společně se zpětnou vazbou oslovených církevních respondentů je v závěru interpretováno objektivní posouzení vztahu mezi tištěnými médii a církvemi.

Abstract

This thesis *Analysis of the church restitution in forestry – media and involved parties* deals with aspects of restitution processes in the territory of the Czech Republic and is approaching problematition of conversion nationalized property back to churches and to religious companies. In this thesis is defined and applied proces of media analysis printed media published in the territory of Czech Republic for the period 2008 and 2012. Then is presented created media picture on reversion church property and together with feedback of addressed church respondents is in the end interpreted objective assessment of relationship between printed media and churches.

Klíčová slova:

Restituce, mediální analýza, církev a náboženská společnost, křivda, lesní hospodářství

Keywords:

Restitution, media analysis, church and religion society, injustice, forestry

Bibliografický záznam:

ONDŘICH, Libor. 2018. *Analýza církevních restitucí v lesnictví – média a zúčastněné strany: diplomová práce*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, Fakulta lesnická a dřevařská, Vedoucí diplomové práce Vilém Jarský.

Obsah

1. Úvod.....	8
2. Cíl práce	9
3. Církevní restituce.....	10
3.1. Restituce.....	10
3.2. Problematika církevních restitucí v zemích Visegrádské čtyřky.....	12
3.3. Problematika církevních restitucí v České republice	14
3.3.1. Historie od roku 1945–1948.....	14
3.3.2. Historie od roku 1948-1989	15
3.3.3. Historie od roku 1989 po současnost “	16
4. Média	22
4.1. Rozdělení a charakteristika masových médií	22
4.2. Tištěná média	25
4.3. Tištěná média v České republice.....	26
4.3.1. Charakteristika tištěných médií v České republice	27
4.4. Analýza obsahu mediálních sdělení	32
5. Metodologická část	34
5.1. Mediální analýza	34
5.1.1. Analýza klíčových slov	36
5.1.2. Kvantitativní a kvalitativní analýza mediálního obsahu a jejich interpretace 45	
6. Dotazníkové šetření.....	51
6.1. Respondenti církví a náboženských společností	51
6.1.1. Interpretace výsledků.....	53
6.2. Respondenti z Lesnické a dřevařské fakulty ČZU	60
6.2.1. Interpretace výsledků.....	63
7. Diskuze.....	66
8. Závěr	68
9. Seznam literatury a použitých zdrojů	72
10. Přílohy	78
10.1. Grafické znázornění dotazníkového šetření studentů ČZU.....	78
10.2. Úplné znění zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi	84

1. Úvod

Téma církevních restitucí je v České republice (v počátku Československa) politickým tématem, které je diskutováno již více jak 20 let. Stejně jako jiné politické aktivity je na toto téma nahlíženo z různých úhlů pohledu. Ve společnosti můžeme najít jedince kritizující postup provedení církevních restitucí, či naopak příznivce této problematiky. Právě odpůrců odmítajících provedení církevních restitucí je větší část populace, čímž vzniká i negativní pohled na církve všeobecně. Tento postoj společnosti s rozdílnými názory na situaci navrácení části znárodněného majetku církvím nabízí zároveň rozdílné interpretace pohledu mediálního sdělení v periodikách. Právě mediální analýza těchto sdělení je jednou z nejdůležitějších částí této diplomové práce. Protože média (konkrétně masová média různého charakteru) zaujímají v současné době jednu z nejvýznamnějších forem komunikace, stává se poté **mediální analýza** významnou částí rozboru mediálního sdělení. Je nutno různými formami analýzy zjistit, zda nám média předkládají objektivní informace, či lze naopak ve sdělení zaznamenat formu subjektivního názoru na danou situaci – v tomto případě se bavíme o *kvalitativní* analýze. V opačném případě zjišťujeme počet sdělení ve vybraných periodikách, které lze statisticky vyhodnotit – zde hovoříme o *kvantitativní* metodě.

Tato diplomová práce je rozdělena na jednotlivé části. První část se věnuje literární rešerši na zvolené téma. Přibližuje problematiku vlivu masových médií na společnost, možné prostředky analýzy masových médií a v neposlední řadě představuje periodika, která na území ČR vychází. Zároveň obsahuje tato část problematiku církevních restitucí, které ačkoliv jsou problémem historickým, podrobněji je rozepsána pouze situace od roku 1945 po současnost nejen v českých zemích.

Ve druhé části diplomové práce probíhá anketní dotazování mezi dvěma skupinami respondentů. První jsou zástupci vybraných vlastníků církevních lesů s šetřením dopadu mediálního obrazu na jejich hospodaření. Druhou skupinou je poté veřejnost s anketním dotazováním vnímání církevních restitucí a církevních

vlastníků lesů. Výsledky převážně z této části pak tvoří základ potřebný pro vytvoření závěru této práce.

Datové podklady pro mediální analýzy v této práci pochází z vybraných periodik tisku specifikovaných v kapitole metodologie. Z dalších publikací použitých v této práci stojí za zmínku knihy autorů Jana Jiráka a Barbory Köpplové, přibližující problematiku médií a knihy autora Stanislava Balíka (a kol.), přibližující problematiku historie církevní politiky. Rozhodně nelze opomenout nejdůležitější zákon zmíněný v této práci číslo 428/2012 Sb., *o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů*, jinak zvaný také jako *zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi*. Tento zákon je nejnovější verzí vyrovnání sporu o majetkovém vyrovnání, přesto se v této práci vyskytují i další zmínky o starších verzích zákona. Zvláště kvůli tomuto faktu je práce se zákony v této problematice nezbytná.

2. Cíl práce

Hlavním cílem této diplomové práce je, na základě mediální analýzy majetkového vyrovnání s církvemi v tištěných médiích vydávaných v České republice objasnit, zda mediální obraz ovlivňuje vnímání veřejnosti a samotných církevních vlastníků lesů. Mediální analýza je prováděna kvalitativní a kvantitativní formou. Společně s výsledky této mediální analýzy je dílčím cílem této práce, za pomoci dotazníkového šetření zainteresovaných osob (jednotlivých zástupců církví a veřejnosti z řad lesnického sektoru) zjistit, jak média interpretují navrácení církevního majetku a jaký mediální obraz byl vytvořen v souvislosti s nastolenou problematikou.

3. Církevní restituce

3.1. Restituce

Nejprve je nutné objasnit význam slova *restitu*ce. Nahlédnutím do Latinsko-českého slovníku římského práva (Skřejpek M., 2012; 148) zjistíme, že slovo pochází z původního **restitútió** s významem navrácení, či obnovení. Lépe je toto slovo využito ve formulaci *restitútó in integrum*, znamenající navrácení do původního stavu. Ve vztahu majetkoprávním lze tento pojem spojit s navrácením neoprávněně zabaveného majetku původnímu majiteli. Důležité je však zmínit, že restituci majetku (ve všeobecném pojetí) nezaručuje žádná mezinárodní smlouva, ani Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (Sdělení č.209/1992 Sb.). Tento fakt je zmíněn kupříkladu v rozsudku Evropského soudu pro lidská práva ze dne 7.3.2003 (Pejchalová-Grünwaldová V., Syllová J.; 2009; 12), kde je napsáno že: *„článek 1 Protokolu č. 1 neukládá smluvním státům obecnou povinnost umožnit restituci majetku, který byl na ně převeden před ratifikací Úmluvy, a neomezuje svobodu smluvních států při vymezení rozsahu majetkových restitucí a stanovení podmínek, za kterých může být majetek původním vlastníkům navrácen“*. V případě restitučního zákona je ovšem nutné nadefinovat tři následující podmínky, které musí být kumulativní:

- osoby, kterých se restituční zákon týká (povinní a oprávnění)
- tzv. *„rozhodné období“*, které vymezuje doby, za niž se odehrálo odebrání majetku
- právní důvod vzniku na restituce

Restituce je tedy obecně chápána jako projev napravení nespravedlnosti, stejně jako je definováno kupříkladu ve znění zákona č. 480/1991 Sb., o době nesvobody, kde je uvedeno, že je *„odstraněním protiprávnosti při převodu vlastnictví, případně protiprávního zásahu do vlastnického práva, a to navrácením věci do původního vztahu s právními účinky ex tunc“* (konkrétně § 1 tohoto zákona). Nahrazení může být poté ve formě vrácení věcí, či poskytnutím finanční kompenzace.

V české republice za dob **komunistické vlády** se formy vlastnického práva dělily na kolektivní formu (*státní a družstevní*) a individuální formu (*osobní a soukromou*). Rozdílem, mezi soukromým a tzv. *socialistickým vlastnictvím* (řadilo se sem kolektivní i soukromé vlastnictví) byl charakter předmětu vlastnického práva. Aby mohl být majetek uznán do osobního vlastnictví, musel mít spotřební charakter. Patřily sem příjmy a úspory z práce, vybavení domu, chaty a rodinné domky. Opačným příkladem majetku, který do této kategorie nespadal, lze uvést výrobní prostředky – konkrétně *průmyslové stavby, stroje a pozemky*. Právě individuální vlastnictví výrobních prostředků a půdy bylo v co největší míře omezováno státem (omezovacími prostředky bylo **rozparcelování pozemků** (nad 50 ha – *únor 1948*) a **znárodňování** (např. podniků nad 50 zaměstnanců – *březen 1948*)). Obecně lze charakterizovat toto období ve smyslu kolektivismu, intervencionismu s důrazem ekonomické protiváhy kapitalismu. Vztah komunismu k církvím (které jsou obsahem dalších kapitol) je ryze nepřátelský a samotné náboženství je komunisty nazýváno „*opiem lidstva*“ (Brown A., 2011). Navrácení znárodněného majetku v České republice probíhalo formou restitučních zákonů, jejichž výčet je následující: **zákon č. 403/1990 Sb., o zmírnění následků některých majetkových křivd** (jde o první právní předpis, který řeší problematiku navrácení majetku fyzickým a soukromým právnickým osobám), **zákon č. 87/1991 Sb., o mimosoudních rehabilitacích** (zde se primárně očekávala dohoda mezi povinnou osobou a osobou oprávněnou na základě dobrovolného vydání majetku – navrácením věci, či finanční náhradou), **zákon č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí** (první restituční zákon, který řeší restituci právnických osob – respektive navrácení historického majetku zpět obcím), **zákon č. 229/ 1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku** (tzv. zákon o půdě, který se mimo jiné vztahoval také na půdu, která tvoří lesní půdní fond) a **zákon č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů** (který je podrobněji rozepsán dále v této práci). Tyto konkrétní restituční zákony se snaží napravit majetkové křivdy spáchané za komunistického režimu na území České republiky.

Ve světě je restituce majetku také obvyklým jevem. Velmi často jde o výčet pozemků, půd a nemovitostí, které prošli znárodněním. Na téma restitucí majetku je sepsána spousta vědeckých článků, které monitorují procesy restitucí. Vhodným příkladem restitucí majetku ve světě lze uvést například monitorování restitučního procesu v Estonsku, kde po druhé světové válce vlastníci majetků emigrovali do Švédska, majetek byl znárodněn Sovětským svazem a po pádu komunistů na konci 80. let požadovali původní majitelé restituci svého majetku (Sigrin H., 2005). Další ukázkou restitucí ve světě lze uvést článek Biotechnické fakulty Univerzity v Ljublaně. Ten zkoumá kontext právního rámce restituovaného majetku ve Slovinsku a vyhodnocuje tři různá společenství (lesní, pastvinové a zemědělské půdy) ze tří různých oblastí – Alp, Panonií a oblasti Středozemního moře (Premrl T., 2015). Konkrétně v problematice restitucí lesních pozemků je velice vhodným příkladem analýza politických a sociálních faktorů na restituce lesního majetku v Rumunsku. Zde se po třech implementacích různých zákonů o navrácení půdy nachází přibližně 51 % rumunských lesů v soukromém vlastnictví. Příčina této skutečnosti je v článku zkoumána metodou DPSIR (Scriban E., 2017). Všechny tyto články jsou důkazem, že restituce lze nalézt všude ve světě a že restituovaný majetek může mít mnoho podob.

3.2. Problematika církevních restitucí v zemích Visegrádské čtyřky

Hned na úvod této kapitoly je vhodné podotknout, že problematika navrácení církevního majetku zpět církvím a náboženským společnostem není problémem pouze České republiky. Pád komunistického režimu v zemích Visegrádské čtyřky (V4), za jehož působení došlo ke znárodnění majetku, nastolil otázky problematiky navrácení církevního majetku. V tomto bodě došlo k rozdílnému pohledu na věc a rozdílnému přístupu řešení církevních restitucí. Na rozdíl od Slovenska a Polska, kde proběhlo úplné navrácení majetku, bylo v zemích Maďarska a České republiky přistupováno k restituci s kompromisem (Moravčíková M., Valová E., 2010).

V **Maďarsku** probíhal průběh po válce podobně jako v naší zemi. Stejně jako u nás, prorůstal vliv komunistické strany přes důležitá ministerstva a tím započal pozvolný útlum demokracie a zvýšený náznak diktatury. I zde, v maďarsku, začalo znárodnování majetku a odstranění nebezpečných vlivů církevních institucí. Největší církev byla katolická církev, tvořící až 70 % věřících Maďarů. Ztrátou 456 000 ha půdy zaznamenala tato církev veliké problémy pro udržení církevních institucí (školy, zdravotnické a kulturní instituce). Neblahý dopad na církve měla rovněž druhá vlna znárodnování (po roce 1948), která procentuální hodnotu zbylých církevních institucí snížila na minimální stav. Zároveň byl, až do konce 80. let dvacátého století, vytvořen institut *Státního úřadu pro církevní záležitosti*, který sloužil jako dohled na církve (Kříž J., 2009: 21). Po rozpadu komunistické strany se ovšem Maďarsko nevydalo cestou privatizace a znárodnění majetku se považovalo za platné. Kromě částečného vyrovnání soukromým osobám byly církve kompenzovány pouze pomocí speciálního zákona. Po této době začala éra dlouhého projednávání. Ta zahrnovala vymezení horizontu odškodnění, spoustu neúspěšně předložených návrhů a částečné kompenzace církvím. Úplného majetkového vyrovnání se v této zemi dosáhlo roku 1999, sepsáním výčtu majetku a odsouhlasením státu. Úspěšným odsouhlasením obou zúčastněných stran můžeme v této zemi prohlásit, že je majetkové vyrovnání v této zemi uzavřeno (Kříž J., 2009: 21-23).

Vzhledem k silné katolické tradici se v **Polsku** nijak radikálně do majetku církví v období komunistické vlády nezasahovalo. Přestože zde zásahy proběhly, týkaly se pouze půdy zemědělské a hospodářské. Vzhledem k těmto faktům není žádným překvapením, že bylo Polsko první zemí ve střední Evropě, která přistoupila k majetkovému vyrovnání a tím vyřešením vztahu mezi státem a církvemi. Zajímavější je ovšem fakt, že se toho zúčastnily taktéž komunisté. Ještě před svobodnými volbami roku 1989 byl přijat zákon o vztazích a katolické církve. Tento právní předpis nabízel nejen navrácení zabaveného majetku, ale taktéž finanční náhradu (Kříž J.; 2009: 5). Opomenuto bylo ovšem na menší církevní instituce, pro které bylo vytvořeno pět komisí (jejímiž členy byly zástupci státní správy a

zástupci každé příslušné církve). Těmito kroky se blíží vyřešení vztahu církví se státem ke zdárnému konci, byť je tu stále jeden problém. Jedná se o Církevní fond, jehož vznik v období roku 1950 komunistickou vládou znamenal zabavení části církevních statků (půdy). Tento fond sloužil komunistické straně jako prostředek ke kontrole chodu církví. Ovšem vzhledem k faktu, že nevznikl výčet zabavené půdy (majetku) se tak nevyplnil předpoklad komunistů o financování církví z příjmu těchto majetků. Stalo se tak, že jediným finančním prostředkem se staly dotace ze státní poklady. V současnosti je tento fond nadále dotován státními financemi s doprovodným voláním zástupců církví o jeho zrušení. Tento církevní fond proto zůstává nadále předmětem politických diskuzí (CICHOSZ, M., KOPEČEK, L., 2017).

Období let 1948-1960 společné politické historie českého a slovenského národa je popsána níže v kapitole Problematika církevního majetku v České republice. V tomto bodě tedy navazujeme na církevní historii **Slovenské republiky** po rozpadu Československa. Vzhledem k faktu, že Slovenská republika brala otázku církevních restitucí naléhavěji, než Česká republika se první snahy o řešení nároků církví zabaveného majetku připisují vydání zákonu č. 282/1993 Sb. o zmírnění některých majetkových křivd způsobených církvím a náboženským společenstvem vydaným Národní radou. Tento zákon prošel novelizací a ustanovením zákona č.97/2002 Sb., a č.161/2005 Sb. se proces uzavřel. První z uvedených zákonů uznával právní nároky na majetky ve vlastnictví německých církevních sborů v letech 1939-1945. Druhý pak hovořil o navrácení vlastnictví k nemovitým věcem církví a náboženských společností a přechodu vlastnictví k některým nemovitostem (Juran J., 2010).

3.3. Problematika církevních restitucí v České republice

3.3.1. Historie od roku 1945–1948

Církevní majetek byl vytvářen po staletí a za doby Karla IV. tvořil přibližně třetinu půdy českých zemí. Během historie došlo ke zničení velkého množství kostelů a klášterů (husitská doba), stejně jako k hojnému zabrání pozemků šlechtou (Ministerstvo kultury. 2012a). Na našem území byl majetek církvím odebrán v několika

vlnách. Konkrétně šlo o *Josefínskou reformu* (podle rakouského císaře Josefa II.) a následně o *pozemkové reformy* za první Československé republiky. Vzhledem k problematice církevních restitucí řešených v této práci je nejdůležitější začít historií od roku 1945 po rok 1948. Toto tříleté období je charakteristické systematickým a propracovaným úsilím Komunistické strany Československa o získání moci ve státě (Balík, 2011). Komunistické straně se během začátku tohoto období dařilo prosadit spoustu ze svých politických představ. Příkladem lze uvést Košický vládní program, pozemkovou reformu či *znárodnění dolů, hutí, těžkého průmyslu a peněžního sektoru* (ze dne 28. října 1945). Katolická církev neměla proti tomuto znárodnění žádné protesty, byl však kladen důraz na zásah státu do soukromého vlastnictví pouze ve prospěch veřejného blaha. V roce 1948 již KSČ definitivně dominovala v politické sféře. Již v roce 1946 získala 40 % hlasů a demokratické síly nestačili zabránit pronikáním komunistů do státních a společenských sfér, včetně ovládnutí klíčových médií. V případě církví se začaly od roku 1945 obnovovat církevní aktivity, jenž byly během německé okupace utlumeny. V této době taktéž docházelo k omezenému konfiskování církevního majetku, na základě dekretů prezidenta republiky (Vaško, 1990: 36-37).

3.3.2. Historie od roku 1948-1989

Vztah mezi komunistickým režimem a církví nebyl příznivý. Příkladem lze uvést zastavení katolického tisku a zrušení církevních škol po Únorových událostech roku 1948. Obecně sloužil k útlaku a potlačení duchovním a členů církví nově schválený **zákon č. 231/1948 Sb.** zákona na ochranu lidově demokratické republiky (ze dne 6. října 1948) s velmi tvrdými tresty. Ještě téhož roku bylo pozatýkáno a krutě mučeno spousta aktivních nižších duchovních i laiků (Tretera, 2002: 44).

Největší zabavování církevního majetku však proběhlo po Únoru 1948. Samotné plánování zabavování nemovitých statků však probíhalo již dříve, konkrétně v červenci 1947 přijetím **zákona č. 142/1947 Sb.**, jenž poupravoval prvorepublikové pozemkové reformy. Tato zmíněná prvorepubliková reforma

počítala se zabavením nemovitého majetku o rozměrech 150 ha u zemědělské půdy a 250 ha u ostatních půd. Církevní půdy v této reformě dosahovaly rozměrů 232 tisíc ha, přesto zabavení podléhaly jen půdy převážně větších církevních statků. To se změnilo výše zmíněnou revizí této reformy z července 1947, kdy hranice pro zabavení nemovitého majetku klesla na 50 ha. Tento nemovitý majetek pod 50 ha byl ponechán vlastníkům a zbytek rozdělen mezi rolníky. I přes neúspěšné protesty slovenských biskupů a ministrů z Československé strany lidové a Demokratické, kteří se snažili o vyjmutí majetku církve z této reformy, vznikl v této době nový zákon. Ten nařizoval ponechání nemovitých majetků o rozměrech nanejvýše 1 ha. Jednalo se tak v zásadě o vyvlastnění takřka všech lesních a zemědělských půd. Po uchopení moci komunisty, přesněji 21. března 1948, byl tento zákon schválen. Za vyvlastněné pozemky nebyla poskytnuta žádná finanční náhrada (Kaplan, 1993).

Vydáním církevních zákonů se řadí mezi další důležité události. Jedná se o **zákon 217/1949 Sb.** z. a n. o zřízení Státního úřadu pro věci církevní a **zákon 218/1949 Sb.** z. a n. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Výše zmíněný Státní úřad pro věci církevní (SÚC) měl za úkol centralizovat církevní agendu, která nebyla do této chvíle jednotná, a fungoval do roku 1956. Po tomto roce přešli pravomoci pod Ministerstvo školství a kultury (Balík, Jágerová-Ondráčková; 2010: 88-89). Druhý zmíněný zákon podmiňoval výkon duchovního na státní souhlas, s teritoriálním omezením. Bez souhlasu státu nesměl tedy duchovní provádět církevní výkon provádět. Kromě zanedbávané záštity státu kostelů a církevními ústavy musel plnit závazek dle tohoto zákona hrazení platů duchovních.

3.3.3. Historie od roku 1989 po současnost "

Státní souhlas o podmiňování výkonu duchovního ze zákona 218/1949 Sb. byl zrušen po roce 1989. V tu dobu došlo k nejzásadnějšímu posunu vztahu mezi církvemi a státem. Byla řešena otázka církevního majetku a přijetím tzv. **výčtového zákona** (dne 19. července 1990 – **zákon č. 228/1990 Sb.** o úpravě některých majetkových vtaů řeholních řádů a kongregací a arcibiskupství olomouckého) byly

navráceny přesně nadefinované a vyjmenované nemovitosti (přibližně 170 nemovitosti na území České republiky). Takto navrácené majetky (doplněné o novelizací zákona další rok poté) řešili pouze akutní problém církví a nutnou pomoc pro tyto církve. Akutní pomoc však neřešila obecný problém církevních restitucí. Stejně tomu zůstalo i roku 1991 schválením **zákona č. 229/1991 Sb.** o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku. Jak je v zákonu přímo napsáno, hlavním záměrem bylo „*zmírnit následky některých majetkových křivd, k nimž došlo vůči vlastníkům zemědělského a lesního majetku v období let 1948 až 1989, dosáhnout zlepšení péče o zemědělskou a lesní půdu obnovením původních vlastnických vztahů k půdě a upravit vlastnické vztahy k půdě v souladu se zájmy hospodářského rozvoje venkova i v souladu s požadavky na tvorbu krajiny a životního prostředí*“ (zákon 229/1991 Sb.). Období zmíněné v textu je pak dle § 4 určeno od 25. února 1948 do 1. ledna 1990. Tento zákon se ovšem nestahoval na církve a církevní právnické osoby. To je popsáno konkrétně v § 29 stanovením, že „*majetek, jehož původním vlastníkem byly církve, náboženské společnosti, řády a kongregace, nelze převádět do vlastnictví jiným osobám do přijetí zákonů o tomto majetku*“ (zákon 229/1991 Sb.). Tzv. *blokační paragraf* sliboval co nejbližší řešení otázky církevních restitucí. Ačkoliv zde byla přednesena možnost brzkého vyřešení navrácení majetku církvím, komplikace nakládání s rozsáhlými majetky zapříčinila blokaci rozvoje nemovitostí, obavy investorů působit na těchto nemovitostech a tím způsobené chátrání těchto nemovitostí (Balík, Jágerová-Ondráčková; 2010: 92).

Od té doby byly určité návrhy, které ovšem skončily zamítnutím. První z návrhů byl projednáván v roce 1992 a zamítnut slovenskou částí Sněmovny národů. Návrh navrhoval vydání zabaveného církevního majetku s drobnými výjimkami – například se neuvažovalo o navrácení majetku, na nichž byla zřízena chatová osada, postavené tělovýchovné či sportovní zařízení, nebo stavba bránila zemědělskému či lesnickému využití pozemku. Druhý zamítnutý návrh přišel o rok později (v lednu 1993) poslanci v čele s Janem Kasalem. Návrh poukazoval na ten zamítnutý loňského roku s navrácením veškerého majetku církví po 25. únoru 1948. ODS však tento návrh zamítla pro plánovanou rozsáhlost navráceného majetku a po

dlouhém jednání se koalice dohodla na kompromisu. Ten spočíval, namísto klasického navrácení majetku formou zákona, ve formě exekutivních rozhodnutí vlády. V tomto volebním období se však více dohodnout nedokázalo (Kopeček; 2010: 178). Samotné navrácení majetku bylo realizováno až mezi lety 1996 až 1998. Tento způsob navrácení však nezahrnovalo velké množství majetku a výdej se omezil pouze na „*budovy sloužící k duchovním, pastoračním, sociálním, školským apod. účelům, nikoliv hospodářského majetku*“ (Ministerstvo kultury 2012a).

Mezi výše uvedeným způsobem navrácení tzv. *exekutivní cestou* mezi lety 1996 až 1998 a výraznějším posunem navrácení majetku došlo k několika dalším neúspěšným pokusům. Jmenovitě lze uvést rozmezí mezi lety 1998-2000, kdy pokus o vytvoření výčtového zákona skončil neúspěšně zamítnutím ze strany církví i mnohých státních institucí. Český úřad zeměměřický a katastrální označil metodu výčtového zákona jako nereálnou. Další neúspěšné pokusy přišli během roku 2001, kdy Ministerstvo kultury nebylo schopné sestavit seznam navrhovaného vrácení kulturních objektů, který by nevykazoval nepřesnosti a chyby. Během let 2005-2006 se objevuje návrh řešení majetkového vyrovnání formou „renty“. Tento návrh však nebyl kladně přijímán ze strany církví (Ministerstvo kultury. 2012a).

Vláda Mirka Topolánka s cílem „*dořešení vztahu mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi*“ (Vláda České republiky 2007) výrazně v této situaci zaznamenala kladný posun přípravou návrhu zákona o majetkovém vyrovnání. Tento návrh zvažoval navrácení hospodářského i nehospodářského majetku řeholním řádům a kongregacím římskokatolické církve. V případě právnických osob této církve zvažoval navrácení pouze nehospodářského a kultovního majetku. Zbylý majetek, který nebyl zvažován k navrácení, měl být vykompenzován částkou 83 miliard korun českých v postupných splátkách po dobu 60 let a úroku 4,85 %. Převážnou část měla dostat církev katolická. Návrh počítal taktéž s postupným (do 20 let úplným) ukončováním státního vyplácení mezd duchovním. Čtení tohoto návrhu proběhlo v dubnu 2008 v Poslanecké sněmovně, avšak další projednání bylo odloženo.

Vznik koaliční vlády Petra Nečase po volbách v roce 2010 volila jako jedny z politických cílů „*co nejdříve uzavřít otázku vyrovnání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi tak, aby mohly být napraveny některé křivdy, a církve a náboženské společnosti mohly tak plnit své funkce nezávisle na státu*“ (Vláda České republiky 2010). Následujícího roku (2011) projednávala vláda se zástupci církví podrobněji uzavření otázky majetkového vyrovnání u které bylo dospěno k oboustranné dohodě. V lednu 2012 byl předložen zákon vládou Poslanecké sněmovně a v listopadu téhož roku byl schválen. Dle tohoto zákona vydá stát církvím část majetku (v celkové hodnotě 75 miliard korun českých), dalších 59 miliard bude splácet v ročních splátkách po dobu 30 let jako kompenzaci za nevrácený majetek (s navýšením o inflaci). Souběžně s tím bude stát přispívat na platy duchovních, které se ovšem budou snižovat a po uplynutí přechodné doby 17 let tento příspěvek zcela zanikne (Vláda České republiky, 2012). V případě Vládní komise si vyžádala aktuální podklady o původním církevním majetku v současnosti spravovaném Pozemkovým fondem ČR a Lesy ČR. Zároveň se vládní komise rozhodla vycházet z údajů o církevním majetku z návrhu zákona z roku 2008 poskytnutého Církevní komisí. Zmíněný zákon, platný od 5. prosince 2012 a účinný od 1. ledna 2013, je uveden pod číslem **428/2012 Sb. z. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů**. Je zde uvedeno, že kromě uvedených subjektů Pozemkového fondu ČR a Lesů ČR (včetně dalších státních organizací spravující původní majetek), kteří mají povinnost převážně zemědělský majetek vydávat, nemůže být navrácen majetek ve vlastnictví soukromých osob a státu, který byl mezitím zastavěn. Dále nemůže být vydán majetek na území vojenských újezdů, národních parků a národních přírodních rezervací, nebo slouží-li k plnění úkolů bezpečnostních sborů, dopravě či technické infrastruktuře (Zákon č. 428/2012 Sb.; § 8). V níže uvedené tabulce č.1 je uvedené finanční vypořádání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi tak, jak je uvedeno v zákoně:

Název církve, či náboženské společnosti:	Finanční vypořádání:	Procentuální část:
<i>Apoštolská církev</i>	1 056 336 374 Kč	1,9 %
<i>Bratrská jednota baptistů</i>	227 862 069 Kč	<i>Vyrovnaní odmítla</i>
<i>Církev adventistů sedmého dne</i>	520 827 586 Kč	≤1,0 %
<i>Církev bratrská</i>	761 051 303 Kč	1,3 %
<i>Církev československá husitská</i>	3 085 312 000 Kč	5,3 %
<i>Církev řeckokatolická</i>	298 933 257 Kč	≤ 1,0 %
<i>Církev římskokatolická</i>	47 200 000 000 Kč	80 %
<i>Českobratrská církev evangelická</i>	2 266 593 186 Kč	3,9 %
<i>Evangelická církev augsburského vyznání v České republice</i>	118 506 407 Kč	≤ 1,0 %
<i>Evangelická církev metodistická</i>	367 634 208 Kč	≤ 1,0 %
<i>Federace židovských obcí v České republice</i>	272 064 153 Kč	≤ 1,0 %
<i>Jednota bratrská</i>	601 707 065 Kč	1,0 %
<i>Luterská evangelická církev a. v. v České republice</i>	113 828 334 Kč	≤ 1,0 %
<i>Náboženská společnost českých unitářů</i>	35 999 847 Kč	≤ 1,0 %
<i>Pravoslavná církev v českých zemích</i>	1 146 511 242 Kč	2,0 %
<i>Slezská církev evangelická augsburského vyznání</i>	654 093 059 Kč	1,1 %
<i>Starokatolická církev v České republice</i>	272 739 910 Kč	≤ 1,0 %

Tab. 1: Finanční vypořádání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi (Zákon č. 428/2012 Sb.; § 15)

Kromě finanční kompenzace církevních restitucí bylo jedním z nejdiskutovanějších témat navrácení majetku a nemovitostí. Ty, jak je zmíněno ve výše uvedené kapitole historie problematiky církevních restitucí, byly do této doby blokovány. V případě nemovitostí se stal veliký problém chátrání. Situace po navrácení a odblokování majetku je proto vhodná pro budoucí údržbu těchto nemovitostí. Konkrétně se jednalo o 488 320, 238 km² blokových chmelnic, orné půdy, lesních pozemků, ovocných sadů, travních porostů, vinogradů, vodních ploch, zahrad, zastavěné plochy a nádvoří. Vzhledem k faktu, že je nejdůležitějším pro tuto práci navrácený lesní pozemek, byla zkonstruována tabulka s přehledem konkrétního počtu ha blokových lesních pozemků pro každý okres. Informace o velikosti blokových lesních pozemků poskytl internetový portál IHNED.CZ.

Okres	Rozloha lesních pozemků (m ²)	Okres	Rozloha lesních pozemků (m ²)	Okres	Rozloha lesních pozemků (m ²)
Benešov	0	Kladno	0	Prachatice	970
Beroun	2 691	Klatovy	0	Prostějov	0
Blansko	0	Kolín	0	Přerov	0
Brno – město	455	Kroměříž	3 012	Příbram	455
Brno – venkov	4 223	Kutná Hora	0	Rakovník	0
Bruntál	0	Liberec	16 996	Rokycany	30 584
Břeclav	0	Litoměřice	8 403	Rychnov nad Kněžnou	88
Česká Lípa	0	Louny	0	Semily	0
České Budějovice	11 601	Mělník	0	Sokolov	0
Český Krumlov	51 571	Mladá Boleslav	0	Strakonice	4 788
Děčín	0	Most	0	Svitavy	7 624
Domažlice	13	Náchod	0	Šumperk	0
Frýdek Místek	2 525	Nový Jičín	1 182	Tábor	0
Havlíčkův Brod	0	Nymburk	0	Tachov	0
Hodonín	555	Olomouc	0	Teplice	0
Hradec Králové	646	Opava	0	Trutnov	0
Cheb	15 917	Ostrava	0	Třebíč	1 025
Chomutov	80 304	Pardubice	0	Uherské Hradiště	0
Chrudim	3 681	Pelhřimov	903	Ústí nad Labem	0
Jablonec nad Nisou	0	Písek	5 899	Ústí nad Orlicí	7 927
Jeseník	55 762	Plzeň – jih	0	Vsetín	199
Jičín	3 544	Plzeň – město	0	Vyškov	0
Jihlava	28 483	Plzeň – sever	10 448	Zlín	0
Jindřichův Hradec	0	Praha hl. město	0	Znojmo	0
Karlovi Vary	0	Praha – východ	2 802	Žďár nad Sázavou	0
Karviná	103	Praha – západ	6 647	CELKEM (m²)	4 754 639

Tab. 2: Tabulka číselných dat udávající rozlohu lesních pozemků z jednotlivých okresů (zdroj: <https://ihned.cz/c1-56159770-mapa-pozemky-o-ktere-se-hraje-v-cirkevnych-restitucich-ceka-na-ne-50-000-hektaru%3E>)

Z tabulky 2 lze vypočítat, že celková rozloha **blokových** lesních pozemků, spojených s navrácením v církvích, je přibližně 475, 56 ha. Z této celkové sumy byla blokována největší část lesního majetku v Jihočeském kraji.

4. Média

4.1. Rozdělení a charakteristika masových médií

Nejprve je potřeba definovat pojem média a nastínit základní rozdělení. Jan Jirák a Barbora Köpplová ve své knize (Masová média, 2009) definují média jako jeden ze základních komunikačních prostředků veřejné povahy. Komunikací rozumíme přenos informace od jedince (či skupiny lidí) k jiným řečí mluvenou, nebo s použitím média. Nejen dle této definice, ale taktéž překladem latinského slova „*médium*“ zjišťujeme, že tento výraz znamená prostředek, prostředníka či zprostředkující činitel. S tímto slovem se můžeme setkat v různých okultních vědách a oborech (fyzika, chemie, biologie, apod.) a proto, abychom mohli přiřadit označit tento pojem s prostředkování nějakého sdělení někomu, hovoříme o **médiích komunikačních**. Vzhledem k faktu, že médium označujeme pouze jako prostředek ke sdělení, můžeme mít různé typy, jak dané sdělení zprostředkovat. Přístupem moderních technologií se mění taktéž možnosti sdělení. V základním principu však můžeme média rozdělit dle nosiče sdělení následovně:

- **Periodický tisk** – noviny, časopisy
- **Rozhlasové a televizní vysílání**
- **Sdělení na internetu** – sociální sítě, individuální počiny (autorské blogy)

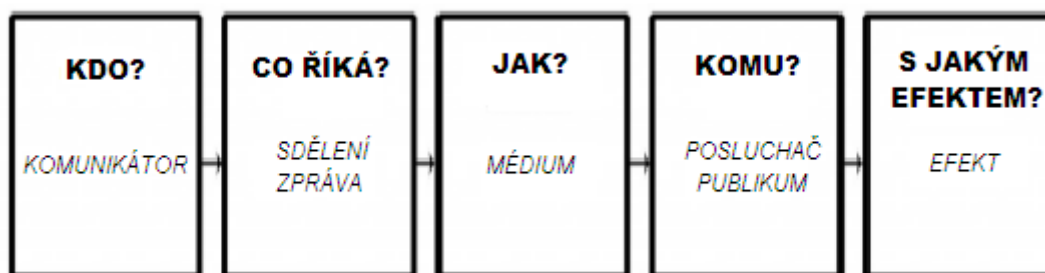
Dle Jiráka a Köpplové (2009) však můžeme média rozdělit taktéž dle souboru nástrojů ke komunikaci. V praxi to znamená, že média lze rozdělit na *primární* – tj., přirozený jazyk a neverbální komunikace (gesta, intonace, apod.) využívané v každé sociální komunikaci, *sekundární* – technologie s možností komunikace na větší vzdálenosti (telefon, telegraf), *terciální* - tzv., masová média s cílem oslovit větší skupinu příjemců (tisk, rozhlasové a televizní vysílání, divadlo, film, apod.), *kvartální* – digitální média kombinující všechny tři předchozí typy. Z výše uvedeného výčtu komunikačních médií je historicky nejstarší formou periodický tisk, přičemž nástupem moderních technologií se stává stále oblíbenější forma sdělení na internetu. Svoboda vyjadřovat svůj názor vede jedince k individuálním počínům ve formě autorských blogů. Všechny typy médií mají ovšem společné charakteristiky,

díky nimž jsou komunikační prostředky tolik populární. Mezi tyto významné aspekty, které činí média v očích veřejnosti důležité, patří:

- dostupnost (každý se může dostat ke sdělovacímu prostředku)
- aktuálnost (moderní výrobní postupy, umožňující produkovat aktuální obsah)
- rychlost (například denní tisk)
- průběžnost (hlavně televizní a rozhlasové vysílání)

Dle Rosengrena (2000) je využívání masových médií již běžné jako součást sociální komunikace a jen částečně se objevují názory, že využívání médií je pouze zdánlivou interakcí ve společnosti mezi lidmi. K tomuto druhému názoru se přiklání Thompson ve svém díle (2004) a nazývá tento jev „kvaziinterakcí“ (mediated quasi-interaction). Jedná se o typ společenské komunikace vytvořené sdělovacími prostředky s velkým rozpětím v čase a prostoru. Tento typ komunikace ovšem nevede k přímému spojení mezi jedinci. Zpravidla rozlišujeme čtyři základní rozdíly mezi klasickou komunikací „tváří v tvář“ a mezi komunikací za účasti masových médií. První ze zásadních rozdílů je *institucionální rozdíl*. Ten lze chápat, jako jednosměrnou komunikaci s neidentifikovatelnou reakcí příjemců a tím zaměřenou na deindividualizované (tzn. obecně široké) publikum. O této charakteristice masových médií nejlépe vypovídá Lasswellovo komunikační schéma (vyobrazeno na níže uvedeném obr. 1), poukazující na jednostranný a přímý tok informací od komunikátora k příjemci (nikdy ne naopak). Toto schéma, vytvořené americkým politologem a teoretikem komunikace Haroldem Dwightem Laswellem, je jednoduché a vhodné na jakýkoliv typ komunikace. Nevýhodou však je, že nebere v potaz šum, který může nastat během přenosu sdělení. Dalším zásadním rozdílem je zajištění mediální komunikace skrz speciální výrobní a distribuční technologie. Tento fakt určuje povahu komunikace a rozlišuje ji od interpersonální komunikací (tj., vzájemnou komunikací, mezi dvěma nebo více jedinci). Třetím rozdílem se uvádí potencionální záběr, dostupnost a charakter publika. Na rozdíl od klasické komunikace, která je zakotvena v prostoru a čase („ted' a tady“), mohou být mediální komunikace pomocí technologií technicky uchovatelná a opakovatelná.

Pomocí této technologie lze také sdělení skrz média šířit publiku roztroušeně (disperzně), které nemusí být k účasti komunikace shromážděno na jednom místě. Poslední rozdílem je skutečnost, že charakteristika nabízených médií je obdobná klasickému prodeji zboží. I zde se média nabízí k zajištění potřeby trhu a za účelem zisku. Tento poslední rozdíl můžeme tedy chápat, jako specializovaný průmysl, zaměřený na výrobu poptávky po nejrůznějších **informacích**, zábavních obsazeních a dalších komoditách (Thompson, 2004). I přes tyto všechny společné či rozdílné názory je využívání medií klíčovou charakteristikou moderní společnosti a doby, často kvůli tomuto faktu označovanou jako éra masové komunikace (Reichel, 2004: 248).

Obr. 1: Laswellův model znázorňující komunikační schéma jednostranného toku informací. (zdroj: <http://communicationtheory.org/lasswells-model/>)

Média, jako prostředník pro sdělení informací, slouží primárně za účelem uchování informace a následnému zjednodušení přenosu tohoto sdělení. Hovoříme tedy o **funkci informační**, která je prioritní a jednoznačně nejvýznamnější. Účelem této funkce je zjistit nezbytné informace o dění ve světě. Postupem času (spojováno s příchodem masové komunikace začátkem 20. století) však začala převládat **funkce zábavní**. Giddens ve své knize (1999) označuje rostoucí vliv televize za poslední léta jako významný trend a předurčoval, že bude-li rostoucí trend pokračovat, budou děti u obrazovek za prvních osmnáct let života trávit více času, než jakoukoliv jinou činností kromě spánku. Postupem času se však začaly objevovat negativní názory na tuto funkci a přirovnávaly sledování televize za pasivní příjem zábavy nízké kulturní

hodnoty. Další funkcí jsou **funkce kulturní** a **sociální** působící na objektivnost naší kultury a různé interakce mezi lidmi. Jako sociální funkci můžeme označit například trend hubených modelek, který má za následek anorexie mladých dívek. Tato funkce nám totiž poukazuje na nabízený náhled „správného“ chování ve společnosti. Poslední funkcí médií je **funkce politická**, která nám nabízí nadhled témat, událostí a aktivit politického zaměření. Burton (2001: 143) označuje tuto funkci jako prezentaci forem názoru politické sféry příjemcům a tím se snažit vetřít do mysli společně s ideologií jednotlivých politických sfér.

4.2. Tištěná média

Součástí této práce je zaměření na tištěná média a následnou mediální analýzu na vybrané téma těchto periodik. Nejprve si však můžeme přiblížit počátek masových médií, konkrétně samotný vývoj periodického tisku. Ten nejlépe vystihuje Giddens ve svém díle (1999). Uvádí zde, že vývoj novin tak, jak je známe v současné podobě, pochází z pamfletů (tj. kratší literární dílo s kritizujícím obsahem) a informačních letáků. Nejdůležitější událostí v dějinách masmédií byl jednoznačně vznik denního tisku. Zde se poprvé na určitý formát seskupilo několik zásadních informací. Tyto zprávy měly charakter informační, zábavný a měly i charakter reklamy. Například sdělení o odplouvání či připlouvání lodního transportu mohl informovat, ale zároveň vytvářet reklamu na lodní společnost.

První placené noviny za jeden cent se prodávaly v New Yorku. Spojené státy se tak mohou pyšnit jako průkopníci prodeje levného denního tisku. Po vzoru New Yorku se poté noviny prodávali od roku 1900 ve většině amerických států. Mezi nejprestižnější noviny na přelomu století, které se postupem času staly vzorem pro další vydavatelství, můžeme uvést příklad *New York Times*, nebo londýnské *The Times*. Pokles významu periodického tisku začal rozvojem rozhlasu a především nástupem televizní technologie.

Vlastnictví tištěných médií je převážně soustředěno velkými korporacemi patřící vlivným jedincům. Často jde o vlivné, politické vlastníky, kteří určují politický směr, jakým se musejí šéfredaktoři jednotlivých novin řídit. Tento fakt vede velmi často k odlišným názorům na domácí i mezinárodní dění. Na trhu se však mohou objevit také politicky nezávislé noviny s „sociální spravedlností a otevřeným demokratickým duchem“ (A. Giddens, 1999). Mezi tyto noviny patří například britské *Independent*, *Today*, či *News on Sunday*. Rozvoj moderní technologie má na tuto situaci kladný i záporný vliv. Může pomoci rozvoji větší nabídky periodického tisku (a tím větší nabídky nezávislých novin či novin s různorodými názory), ale zároveň rozvoj moderní technologie koreluje s úpadkem prodeje papírového prodeje denního tisku.

4.3. Tištěná média v České republice

Na českém trhu je koncentrace tištěných médií vysoká a tím dochází k vysoké konkurenci mezi jednotlivými vydavateli. V současnosti se na trhu vyskytuje pět nejsilnějších vydavatelů, kteří ovládají přes 65% podílu na čtenářském trhu – ti jsou vyobrazeni na níže uvedeném obr. 2. V minulosti byly vlastníky českého tisku zahraniční společnosti, ale v současnosti (od roku 2013) se vlastníkem staly česko-slovenské podnikatelské skupiny. Příkladem změny vlastnictví českého tisku může být příklad odkoupení vydavatelství Mafra českým politikem Andrejem Babišem (politická strana hnutí ANO) a tím nežádoucím propojení politických ambicí s vlastnictvím médií. Právě upřednostňování pohledů na události či hodnoty společnosti médii je v očích veřejnosti mnohdy kritizováno. Veřejnost může proto vnímat mnohá média jako předpojatá, nerespektivní a klamná. O tomto deformování obrazu v souvislosti s mediální komunikací píše podrobněji ve své knize Burton (2001; 299 - 300).

Vydavatelé deníků a jejich podíl

vydavatelství	deníky	podíl na novinovém trhu
Czech News Center	Blesk, Aha!, Sport	36,6 %
Mafra	Mladá fronta Dnes, Lidové noviny, Metro	32,9 %
Vltava-Labe-Media	Deník (71 regionálních mutací)	16,8 %
Borgis	Právo	7,4 %
Economia	Hospodářské noviny	4,8 %
CN Invest	E15	1,8 %
Futura	Haló noviny	n.a.

Obr. 2: Vydavatelé tištěných deníků a jejich podíl na českém trhu (zdroj: Media projekt, 1H/2017, Median, Stem/Mark)

4.3.1. Charakteristika tištěných médií v České republice

Jak již bylo poznamenáno, základními datovými prameny této diplomové práce jsou novinové články. Všechny tyto novinové články pochází z celostátních deníků. Vzhledem k rozdělení zvolených médií dle četnosti článků byla charakteristika jednotlivých deníků zkrácena na jedince, kteří nabídli během roku 2008, či 2012, alespoň 5% z celkového množství vydaných článků. Zbylé články, které nedosáhli 5% četnosti článků jsou interpretovány společně jako „ostatní deníky“. Charakteristika tištěných periodik je zformulována z webové stránky *Unie vydavatelů*, která sdružuje vydavatele celostátní a regionální periodika (zdroj unievydavatelu.cz):

Deník

Vydavatel: Vltava Labe MEDIA

Vychází: všední dny

Specifika: výše zmíněné vydavatelství Vltava Labe MEDIA vydává 70 regionálních

deníků, 27 regionálních týdeníků a časopisy. V naší mediální analýze se při hledání klíčových slov uvádí zařazení do skupiny „deník“ všechny regionální články.

E15

Vydavatel: CN Invest

Vychází: každý den

Specifika: jedná se o ekonomický deník, založený roku 2007 společností Mladá Fronta. V současnosti (od dubna 2016) spadá pod společnost Czech Media Invest. Původně vycházel zdarma, ovšem od roku 2011 je deník částečně zpoplatněn volným prodejem.

Ekonom

Vydavatel: Economia

Vychází: každý týden

Specifika: Jak již název naznačuje, jedná se o týdeník věnující se ekonomice a podnikání, vydávaný v tištěné i elektronické verzi. Vydává se od roku 1991 a nabízí, dle oficiálních slov zdroje, nezkršené a objektivní informace zpracované s erudicí redakčního složení.

Haló noviny

Vydavatel: Futura a.s.,

Vychází: každý všední den,

Specifika: první vydání těchto celostátních novin se datuje k roku 1991, levicově a stranicky profilované s vazbou na názory Komunistickou stranu Čech a Moravy. Zároveň se deník prezentuje jako antikapitalistické, antifašistické, antimilitaristické, prosocialistické a marxistické noviny.

Hospodářské noviny

Vydavatel: Economia

Vychází: každý všední den

Specifika: tento celostátní deník zaměřený opět na politické a ekonomické dění. Stejně jako výše zmíněný deník Ekonom je i tento deník vydáván nakladatelstvím Economia. První vydání Hospodářských novin proběhlo v roce 1990.

Lidové noviny

Vydavatel: MAFRA a.s.,

Vychází: každý den

Specifika: Lidové noviny mají dlouholetou tradici. Založeny byly v Brně v roce 1893 (nepočítáme-li předchozí Moravské listy vycházející od roku 1889, jejichž nástupcem se staly právě Lidové noviny na popud T. G. Masaryka). Vzhledem k historii deníku došlo během vývoje k několika přejmenování (název Svobodné noviny během 2. Sv. války), pozastavení (po komunistickém převratu v roce 1952) a následné opětovné obnovení (ilegální vydávání novin v roce 1948 a legální vydávání novin v roce 1990). Nabízejí největší prostor pro interpretaci informací ekonomického a byznysového charakteru.

Literární noviny

Vydavatel: Litmedia a.s.,

Vychází: každý měsíc,

Specifika: jedná se o původně kulturně-politický měsíčník, s prvním vydáním v roce 1927 a následnými několika přestávkami. Měsíčník zaznamenává ekonomické ztráty na vydávání (i přes dotace Ministerstva kultury v minulosti). Nyní na dotace měsíčník nárok nemá, protože není již časopis literární (jak odkazuje název), nýbrž periodikem přednášející ekonomické a obecně společenské témata.

MF DNES

Vydavatel: MAFRA a.s.,

Vychází: pondělí – sobota

Specifika: jeden z nejprodávanějších českých deníků vyšel poprvé v roce 1990. Dnes se prezentuje jako největší seriózní deník, který nabízí pro každého čtenáře specifické rubriky zaměřené na jednotlivá témata – konkrétně rubriky: Z domova, Ekonomika, Publicistika, Ze světa, Kultura, Názory, Dále zprávy z regionu a Sport.

Právo

Vydavatel: BORGIS a.s.,

Vychází: každý den,

Specifika: dřívější název tohoto deníku byl Rudé právo a navazoval tím na deník KSČ. Právo se prezentuje jako levicově orientovaný deník vnímaný ve spojitosti se sociální demokracií.

Reflex

Vydavatel: Czech News Center,

Vychází: každý týden,

Specifika: týdeník, vycházející od roku 1990, věnující se především politickým, kulturním, společenským a publicistickým tématům. Týdeník je k dostání nejen v Česku, ale také na Slovensku, Belgii, Německu, Rakousku, Švýcarsku a Lucembursku. Řadí se tak mezi nejčtenější tuzemské magazíny svého druhu s oceněním Časopis roku od Unie vydavatelů za rok 2005, 2006, 2007 a 2008 v kategorii společenský časopis.

Respekt

Vydavatel: Economia a.s.,

Vychází: každý týden

Specifika: týdeník, který svým obsahem informuje o domácí i zahraniční politice, ekonomice a společnosti vychází od roku 1989. Tento týdeník je považován v mediální sféře jako prestižní časopis častými citacemi jinými médii z tohoto týdeníku. Tuto charakteristiku seriózního a kvalitního časopisu podepírá taktéž skutečnost výsledků výzkumu agentury MillwardBrown, zabývající se výzkumem trhu.

Týden

Vydavatel: Empresa Media a.s.,

Vychází: každý týden

Specifika: týdeník vyšel poprvé v roce 1994. Po několika změnách vydavatele patří nyní společnosti Empresa Media a.s., ovládanou mediálním podnikatelem Jaromírem Soukupem.

Zemědělec

Vydavatel: Profi Press s.r.o.,

Vychází: každý týden

Specifika: odborný a stavovský týdeník informující o dění v zemědělství. Jako oficiální partner stavovských zemědělských organizací informuje členy Agregární komora ČR, Svaz zemědělských družstev a společností, Asociace soukromého zemědělství a Společnost mladých agragátníků.

Ostatní deníky

Mezi ostatní deníky, které obsahovaly klíčová slova (za monitorované období) a z nichž byla prováděna mediální analýza, ale nedosáhli více jak 5 % z celkového množství vydaných článků, patří: *Aha!*, *Blesk*, *Czech bussines weekly*, *EURO*, *Evropské noviny*, *Homér*, *Instinkt*, *Jihlavské listy*, *Jiskra*, *Květy*, *Listy jižní Moravy*, *Metro*, *Moderní obec*, *Moravský sever*, *Náš region*, *Naše Valašsko*, *Nový život*, *Parlament Vláda Samospráva*, *Parlamentní listy*, *Parlamentní magazín*, *Parlamentní zpravodaj*, *Praha HN*, *Právní rádce*, *Právo*, *Právo a Byznys*, *Profit*, *Prostějovský týden*, *Realit*, *Revue sondy*, *Sedmička*, *Slovácké noviny*, *Stavitel*, *Strategie*, *Šíp*, *Tvar*, *Týden*, *Týdeník Rozhlas*, *Vlasta a Železničář*.

4.4. Analýza obsahu mediálních sdělení

V základním pojetí lze analýzu obsahu mediálních sdělení empirickým způsobem rozdělit na dva základní typy – **kvalitativně** a **kvantitativně**.

Kvalitativní mediální analýza

V obecné definici (dle autorů Strausse a Corbinové; 1999), můžeme označit kvalitativní analýzu jako výzkum, jehož výsledky neobsahují statistické procedury či jiné typy kvantifikace. Můžeme tak označit kvalitativní analýzou jakýkoliv hloubkový rozhovor, pozorování apod. Autoři Schulz a Reiflová (2004) nazývají tuto metodu hermeneutickou textovou a obrazovou analýzou, přičemž v knize pak upozorňují na fakt, že se různí odborníci mohou z této metody vyčíst rozdílné výsledky. Tato metoda je dle slov autorů velice charakteristická na vysokou míru otevřenosti s velkým důrazem na rozbor jednotlivých mediálních obsahů. Ačkoli má tato metoda své klady (větší důraz na analýzu sdělení), má i své zápory. Největším se uvádí silně subjektivní rozbor spjatý s osobou provádějící tento výzkum.

Kvantitativní mediální analýza

Tento způsob analýzy je vysoce strukturovaným a selektivním procesem. Předností této metody je možnost zpracovat veliké množství dat a výsledky statisticky zpracovat. Definic na tuto kvantitativní obsahovou metodu analýzy dat je mnoho, nejčastější je ovšem *Kerlingova definice* (Wimmer, Dominick; 1997). Tato definice uvádí, že obsahová analýza bere na zřetel tři hlavní prvky: **systematičnost** – zpracování se musí držet jasných postupů, **objektivita** – na rozdíl od kvalitativní analýzy nesmí vstupovat do této metody osobní zájem a předpojatost, **operacionalizace** – výsledky jsou jasně formulované, srozumitelné a každý, kdo by následně prováděl výzkum znovu se dostal ke stejným výsledkům.

Z této základní charakteristiky kvalitativních a kvantitativních metod analýzy vytvořil Jan Hendl ve svém díle o základních metodách a aplikacích výzkumu (2015) následující tabulku č. 3 výhod a nevýhod jednotlivých metod:

Kvalitativní analýza	Kvantitativní analýza
<i>Závislé na výzkumníkovi – subjektivní názor</i>	<i>Nezávislé na výzkumníkovi – objektivita</i>
<i>Poměrně časově náročná analýza</i>	<i>Relativně rychlý sběr dat a jejich analýza</i>
<i>Problém s vytvořením výsledků (nelze statisticky zpracovat)</i>	<i>Výsledky je možné statisticky zpracovat</i>
<i>Indukce</i>	<i>Dedukce</i>
<i>Problém zkoumán do hloubky</i>	<i>Okrajově zkoumání problematiky</i>

Tab. 3: Rozdílné charakteristiky kvalitativní a kvantitativní analýzy dle Hendla J. (2015)

5. Metodologická část

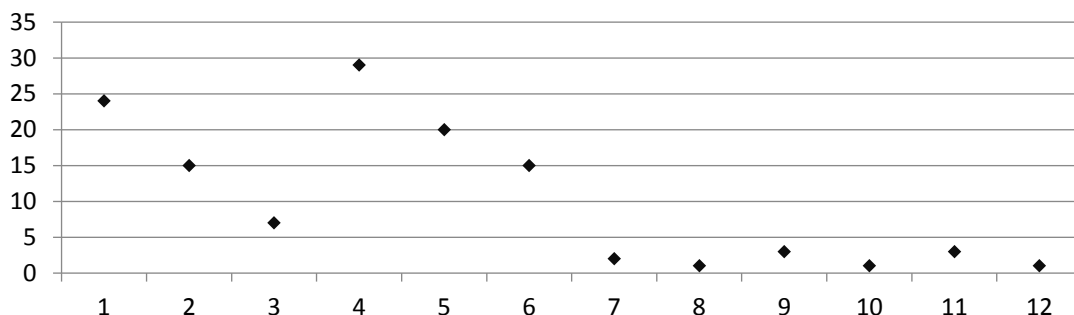
Cílem této diplomové práce je objasnění vlivu mediálního obrazu na veřejnost a samotných vlastníků církevních lesů na základě mediální analýzy majetkového vyrovnání s církvemi. Jako základní datové prameny této práce jsou použita tištěná periodika denního tisku ve dvou vybraných letech, konkrétně v průběhu roku 2008 a následné období roku 2012 téhož typu medií.

Výběr klíčových slov, na jejichž základě byl proveden výzkum sdělení byla (ve všech pádech): **les, právo, spravedlnost, nespravedlnost, křivda, loupež a ztráta**. Dle zvolených slov je patrné, že je cílem výzkumu objasnit formu sdělení, jedná-li se o pohled spravedlivého navrácení majetku církvím, či naopak nespravedlivého. U klíčových slov v této diplomové práci byla nejprve zjištěna četnost v jednotlivých monitorovaných obdobích a tím následné vytvoření statistického závěru o využití těchto slov v článcích. Následně byly formou kvantitativní analýzy zkoumány obsahy formulovaných vět, kde se konkrétní formy klíčových slov vyskytovaly.

5.1. Mediální analýza

Nejprve si pro kvantitativní analýzu článků o problematice církevních restitucí vyhledáme rozsah výskytu článků za období roku 2008 a následně období 2012. Tyto články, obsahující sdělení o nastolené problematice, jsou rozděleny dle měsíce publikace daného článku a následně dle periodika, který článek publikoval. Každý z těchto článků obsahoval alespoň jedno z klíčových slov, či slovo „*církevní restituce*“. Zároveň bylo ve článcích zmíněno i klíčové slovo „*majetek*“, které se ovšem v souvislosti církevních restitucí a navrácení majetku objevilo v každém analyzovaném článku. Dle těchto kritérií bylo zjištěno, že za období roku 2008 bylo publikováno **121** článků a za období 2012 bylo publikováno **475** článků. Zvýšené množství publikovaných článků za období 2012 koreluje s novým zákonem, který byl schválený téhož roku. Z níže uvedených grafů a tabulek lze mít lepší představu o

četnosti článků během monitorovaných let a zároveň představu, jaké deníky nám informace o navrácení majetku prezentovali:

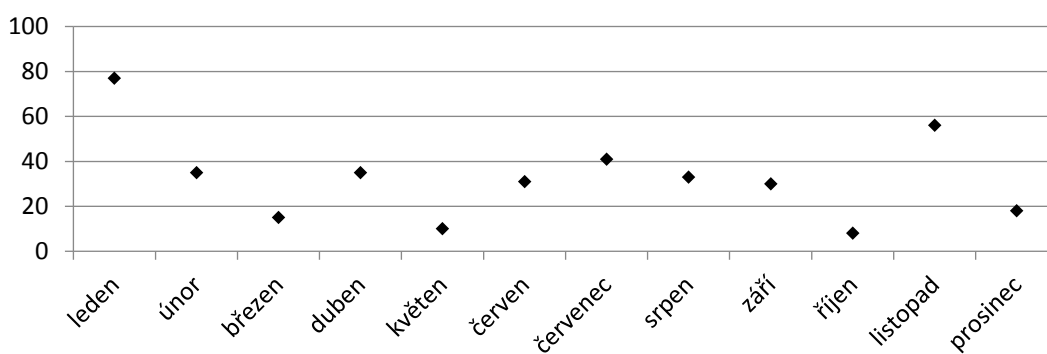

Graf. 1: Četnost článků denního tisku (na ose y) za období roku 2008 (na ose x)

Četnost článků denního tisku za období roku 2008	Leden	únor	březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec
Deník	1	12	0	8	5	6	0	0	2	0	0	0
E15	5	0	0	1	1	0	1	0	0	0	0	0
Ekonom	0	1	3	1	2	1	0	0	0	0	1	1
Haló noviny	0	0	1	0	2	0	0	1	1	1	0	0
Hospodářské noviny	2	0	1	2	1	1	0	0	0	0	0	0
Lidové noviny	3	1	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Mladá fronta DNES	4	1	0	2	5	1	0	0	0	0	1	0
Právo	4	0	2	5	2	3	1	0	0	0	1	0
Zemědělec	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0	0
Ostatní deníky	5	0	0	7	1	2	0	0	0	0	0	0

Tab. 4: Četnost článků denního tisku za období roku 2008

Jak je patrné z grafu 1 a níže uvedeného grafu 2, nejčetnějšími měsíci vydaných článků s tematikou církevních restitucí byl leden a duben (za druhé monitorované období také listopad). Nejčetnější periodika denního tisku, která nabízela v tomto období informace o navrácení majetku, byla Mladá fronta DNES, Haló noviny a Právo. Četnost Deníku, která je v tabulkách 4 a 5 zaznamenána jako absolutně nejvyšší, je nutno brát s obezřetností. Protože ačkoliv Deník nabídl nejčetnější množství zpráv o této problematice, jednalo se převážně o obměnu totožné zprávy vydanou ve stejném období v jiné regionální verzi Deníku.

Graf. 2: Četnost článků denního tisku (na ose y) za období roku 2012 (na ose x)

Četnost článků denního tisku za období roku 2012	Leden	únor	březen	Duben	Květen	Červen	Červenec	Srpen	Září	Říjen	Listopad	Prosinec
Deník	23	15	6	17	3	11	12	8	12	1	21	8
E15	4	1	1	0	0	2	0	0	0	0	2	0
Ekonom	2	0	2	1	1	2	1	0	0	1	0	0
EURO	0	1	0	3	1	0	0	0	1	2	1	0
Haló noviny	7	9	2	2	0	8	1	6	5	1	9	4
Hospodářské noviny	4	0	0	1	0	0	0	4	1	0	3	1
Lidové noviny	4	2	1	3	3	2	3	7	0	1	5	1
Mladá fronta DNES	23	4	1	1	0	2	23	2	8	2	13	1
Právo	10	3	2	7	2	4	1	6	3	0	2	3
Ostatní deníky	9	14	3	1	2	4	4	17	7	13	5	7

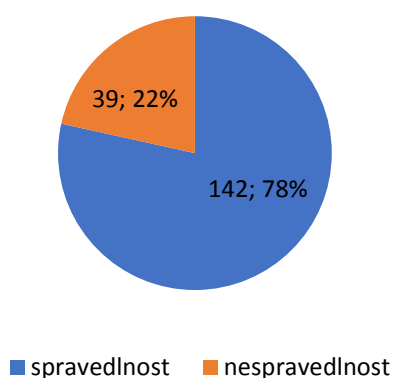
Tab. 5: Četnost článků denního tisku za období roku 2012

5.1.1. Analýza klíčových slov

5.1.1.1. Rozbor klíčových slov „spravedlnost“ a „nespravedlnost“

Mezi kvantitativní výzkum patřila analýza četnosti klíčových slov. Klíčová slova sloužila k představě, jakou formu sdělení nám média prezentují. Zajímavou volbou jsou poté klíčová slova *spravedlnost* a *nespravedlnost*. Výběr těchto slov měl poukazovat na vnímání církevních restitucí a určit pohled, jakým se na tuto problematiku hledí v očích periodického tisku. Konkrétní hodnoty jsou u klíčového slova *spravedlnost* **11** slov za období roku 2008 a **117** slov za období roku 2012. Četnost u protikladu výše zmíněného slova (*nespravedlnost*) jsou **4** slova za rok 2008 a **49** slov za rok 2012. Často bylo toto slovo využíváno ve větách odpůrců

církevních restitucí, kteří zastávají názor, že navrácení majetku je *nespravedlivě nadhodnocený dar*, či označují celý akt jako *nespravedlivé obdarování zejména katolické církve*. I přes tento fakt rozdílné počtu nalezených slov nelze jednoznačně vyvodit závěr, protože dle použitého slova před slovem klíčovým jde pozměnit celý smysl sdělení. Proto byl vytvořen následující graf č. 3, který předkládá kvalitativní analýzu klíčových slov a data uvedené v tomto grafu přesně vypovídají o názoru na navrácení majetku – zdali jsou dle tištěných zpráv církevní restituce **spravedlivé**, či **nespravedlivé**.

Graf 3: Znázornění klíčových slov „*spravedlnost*“ a „*nespravedlnost*“ zanalyzovaných kvalitativní mediální analýzou

Sdělení zpráv s výše zmíněnými klíčovými slovy má převážně podobný charakter. Upozorňuje na navrácení majetku podobnou formulací vět: „...*jakžtakž spravedlivá tečka za protináboženským běsněním komunistického režimu...*“ (Další vlna odstátnění. Aleluja; Ekonom, 27.3.2008, str.59), „...*majetkové přesuny nejsou žádnou milostí, ale nastolením spravedlnosti...*“ (Církevní restituce nebo další destrukce suverenity státu?; Právo, 18.4.2012, str. 12). Mnohokrát je taktéž použito v článcích pro církevní restituce označení „...*historická spravedlnost...*“ (Chudoba šlechtí. Ale jen církve; MF DNES, 14.6.2012, str.16). Tyto formulace sdělení utvrzují čtenáře (veřejnost) ve spravedlnosti navrácení církevního majetku a jednoznačně poukazují na křivdy způsobené za komunistického režimu.

Vedle těchto názorů se poté staví vyjádření opačného charakteru. Ten, již dle našeho grafu četností klíčových slov, není v podobně hojně míře prosazován. Avšak nalezne své protagonisty a zastánce mezi lidmi. Konkrétní formulací sdělení odpůrců navrácení církevního majetku lze uvést například tvrzení Bohumíra Bližkovského v jeho sloupci pro Haló noviny, kde tvrdí, že „*Církvím není co vracet. Církve k svému poslání nepotřebuje pole, lesy ani rybníky...*“ a dále poté označuje samostatné navrácení jako „*akt krajně neuvážený, nespravedlivý a nezákonný.*“ (Vyrovnaní s církvemi na úkor všeho a všech?; Haló noviny, 7.3.2012, str. 4). Podobných názorů je samozřejmě více. Ať na samotné navrácení majetku, nebo pouze proti formulaci nejnovějšího zákona. V Deníku (Zákon o vyrovnání s církvemi plně podporují pouze tři kandidáti; Pardubický deník, 19.11.2012, str.13) na tento fakt poukazuje český podnikatel a politik česko-japonského původu Tomio Okamura. Cituji: „*Současná podoba tzv. restitucí je nespravedlivá vůči daňovým poplatníkům i vůči katolíkům.*“

5.1.1.2. Rozbor klíčového slova „právo“

Dalším analyzovaným klíčovým slovem je slovo **právo**. V článku byla četnost tohoto klíčového slova **25**krát za období roku 2008 a **139**krát za období roku 2012. U tohoto slova nelze ovšem jednoznačně určit účel použití bez kladné či záporné přípony k tomuto slovu. Na tuto analýzu by muselo být využito kvalitativní formy, protože pouhé slovo vytrženo z kontextu je nesmyslné.

Slovo *právo* bylo využíváno v naprosté drtivé většině příspěvků z roku 2008 v souvislosti s předkupním právem těžebních společností v souvislosti s lesy, které měli být navraceny církvím. Důkazem je novinový příspěvek informující, že: „*soukromé těžební společnosti mají nyní předkupní právo na státní pozemky v dobývacím prostoru. Pokud by došlo k majetkovému vyrovnání státu s církví, za současných podmínek hrozí, že veškeré lesy v Trojanovicích získá společnost OKD*“ (Jalůvková Iva; Frýdecko-míšecký a třinecký deník; 9.4.2008). Po důkladném prozkoumání nebyl nalezen příspěvek, který by informoval o názoru práva

(schvalujícím či odporujícím) církví na navrácení zabaveného majetku za komunistické vlády.

V příspěvcích z roku 2012 lze ovšem nalézt již konkrétní názory argumentující, či naopak vyvracující právní nároky na církevní restituce. Rychnovský deník uvedl článek rozhovoru s Miroslavem Zemánkem (Správcem logistických dat ve firmě Škoda auto Kvasiny), kde dotazovaný uvádí, že se řadí k těm, kteří *„církvě vnímají jako instituci, která ve svém vývoji zneužila potřebu lidí v něco věřit a nashromáždila díky tomu obrovský majetek“*. Zároveň v rozhovoru dodává, že *„z morálního hlediska tedy nemá právo si většinu tohoto majetku nárokovat a podle toho bych se k církvi choval“* (Štěpán Pavel; Jak by se měl stát vypořádat s církvemi? Je současný návrh odmítaný opozicí spravedlivý?; Rychnovský deník; 23.6.2012; Str. 3). Takto formulovaný příspěvek jednoznačně poukazuje na názor nepravoplatného navrácení církevního majetku. Zcela odlišný úhel pohledu prezentuje Petr Šťovíček (náměstek Pozemkového fondu, doposud spravující církevní majetek) v rozhovoru pro deník E15, kde uvádí následující: *„V některých případech došlo k převodu církevního majetku z pozemkového fondu na nového vlastníka. Takové převody může církev napadnout. „Myslím, že i kdyby nebyly restituce, tak by se církve dožadovaly majetku soudně. Mají na to svaté právo,“* (Horký Petr; E15; 22.11.2012). Ze samotného obsahu rozhovoru je potvrzeno, že stejně jako odpůrci se najdou taktéž osoby, zdůrazňující právo církví na vydání majetku. Stejně jako výše zmíněný příspěvek, i redaktor deníku Mladá fronta DNES při rozhovoru s litoměřickým generálním vikářem Stanislavem Příbylem pokládá otázku stylem: *„Na majetek máte právo, byl vám ukraden v éře socialismu...“* (Katolíci majetek z restitucí v kraji hned prodávat nechtějí; Mladá fronta DNES, 12.1.2012; str.1) a věc předkládá čtenářům jako právně spravedlivou.

5.1.1.3. Rozbor klíčových slov „křivda“ a „loupež“

Klíčové slovo *křivda* a *loupež* mají jisté charakteristické, negativní vlastnosti. Odebrání majetku církvím je z tohoto směru často označována jako *majetková křivda* (či *historická křivda*). Vzhledem k faktu, že samotný výraz *křivda* se vyskytuje v zákonu č.428/2012 Sb., je výraz hojně využíván taktéž ve sděleních periodického tisku téhož roku. Za období roku 2008 byl výraz použit **16**krát, přičemž následující monitorované období se četnost zvýšila na **135** použitých slov v analyzovaných článcích. Tyto hodnoty jsou četnější než výraz *loupež*, který za první monitorované období nebyl jedinkrát zmíněn a za druhé období byl v článcích použit **20**krát.

Obecně mají obsahy příspěvků zahrnující klíčové slovo *křivda* stejný charakter. Poskytují informaci o vládě komunistického režimu a vnímané nespravedlnosti plynoucí z aktivit v této době. Proto při většině prezentací církevních restitucí veřejnosti ze strany denního tisku byl tento výraz použit. Vhodným příkladem může být výrok pana Nečase pro Lidové noviny, kde tvrdil, že „...narovnání vztahu státu s církvemi považuje za důležitý krok nejen z hlediska napravení historických křivd komunistického režimu, ale i k postupnému odbourání finanční závislosti církví na státu...“ (Kálal Jan; Lidové noviny; 23.11.2012). Obsah článků s výrazem *historická křivda*, či *majetková křivda* se dá v tomto případě označit jako naprosto drtivá většina příspěvků spojena s vládou komunistického režimu.

Zajímavým klíčovým slovem je *loupež*. Toto klíčové slovo se totiž používalo hojně v monitorovaném období roku 2012 ve spojení „*loupež za bílého dne*“ (Fendrych Martin; Týden; 20.8.2012). Nebylo však využíváno ve spojitosti s odebráním majetku církvím v rozhodném období, ba právě naopak byl výraz používán odpůrci restitučního zákona. Například Vladimír Dryml (dříve ČSSD, SPO) stejný výraz využil v rozhovoru pro Lidové noviny. V tomto článku následně vyzýval církev k zodpovězení otázek: „*Kde jsou morální a duchovní hodnoty, kterými se církev pyšní? Potřebuje k víře stovky miliard? Jde o další rekatolizaci? Církev mají*

bohatnout a lidé chudnout?“ (Lidové noviny; 16.8.2012). Dalším podobným příspěvkem je například vystoupení spisovatelky a publicistky Lenky Procházkové. Jako odpůrce církevních restitucí pro Haló noviny uvedla následující: „Jmenuje se to »vyrovnání státu s církvemi«. Když to přeložíme do srozumitelné češtiny, jedná se o dar, kterým se římskokatolická církev stane největším soukromým vlastníkem pozemků v ČR. Krom toho se stát zavazuje, že další čtvrtinu našeho života budeme přispívat na platy duchovních...“ a následně dodala: „Aby se zachovalo dekorum, přizvala katolická církev do komplotu dalších 16 malých církví a náboženských společností, protože v houfu se loupež organizuje snadněji.“ (Haló noviny; 6.8.2012). Obdobně k přístupu církevních restitucí přistupoval Jaroslav Vlasatý, když pro Deník ve svém článku „Loupežníci v Čechách“ uvedl, že „restituční zákon je více než problematický a není ničím jiným, než loupeží majetku občanů této země, nemající od Bílé hory obdoby...“ (Vlasatý Jaroslav; Českokrumlovský deník; 24.7.2012). Proto můžeme toto klíčové slovo jednoznačně přiřadit k odpůrcům restitucí, tvrdících že navrácení majetku církvím je loupeží státu.

5.1.1.4. Rozbor klíčového slova „ztráta“

Znárodnění majetku za komunistické vlády některých církví a náboženských společností lze bezesporu označit jako *ztrátu*. Ať veřejnost vnímá církevní restituce z pohledu spravedlivého navrácení, či naopak *loupeží za bílého dne* pro stát, stále zůstává faktem ztráta vzniklá na majetku církví v době znárodnění. Právě proto byla monitorována četnost tohoto klíčového slova. Výsledkem sledování vybraných článků bylo nalezení **14** klíčových slov za rok 2008 a **41** nalezených slov v člancích za rok 2012

Zmíněné klíčové slovo má pevně daný význam v podobě negativní vlastnosti, kterou lze chápat jako úbytek či snížení. V analýze monitorovaných článků však nebylo nalezeno mnoho souvislostí s problematikou znárodnění a ztrátou majetku finančního či nemovitého na straně církví a náboženských společností. Jediným, avšak nejzajímavějším případem je článek Práva z roku 2008, kde probíhal výpočet

Národohospodářské fakulty VŠE, podle kterého „stát od roku 1948, kdy jim vzal majetek a financuje jejich provoz, dal církvím 60 miliard korun“, zároveň je zde uvedeno, že „podle ekonomů by ale církve na svém majetku vydělaly okolo 230 miliard korun, tudíž jsou v pomyslné ztrátě 170 miliard korun.“ (Právo; 28.11.2008). V dalších příspěvcích bylo toto slovo převážně spojeno se ztrátou finanční hodnoty blokováného majetku během nedořešených vztahů církví a státu. Konkrétním příkladem lze uvést příspěvek Mladé fronty DNES, která uvedla následující: „Kvůli protahování řešení církevních restitucí přitom pivovar spravovali úředníci ministerstva zemědělství v Praze tak dlouho, až se dostal do mnohamilionové ztráty.“ (Kolínková Eliška; Mladá fronta DNES; 18.7.2012).

5.1.1.5. Rozbor klíčového slova „les“

Nejdůležitějším klíčovým slovem pro tuto diplomovou práci spojené s problematikou církevních restitucí bylo slovo *les*. Lesní pozemky tvořily totiž dle vládního návrhu roku 1948 přibližně 180 tisíc ha. Tato skutečnost veliké rozlohy znárodněného lesa (a tedy velikou částí zabaveného majetku církvím) je důvodem velikého počtu výskytu tohoto klíčového slova v příspěvcích denního tisku. Klíčové slovo se mohlo ve článcích zabývat buď informacemi o lesním pozemku, který má být v restitucích navrácen církvím, nebo jedné z povinných osob. Povinné osoby jsou v tomto případě následující (zákon 428/2012 Sb.):

- Pozemkový fond České republiky
- Lesy České republiky, s. p.
- stát, za který jedná příslušná organizační složka státu
- státní příspěvková organizace, státní fond státní podnik a jiné státní organizace

Z tohoto výčtu povinných osob je zřejmé, že klíčové slovo nalezené v článku přineslo taktéž informace o státním podniku Lesů České republiky. Z kvantitativní analýzy, provedené na článcích periodického tisku za rok 2008, se četnost klíčového slova

pohybovala okolo 89 %. Konkrétně bylo slovo *les* nalezeno v **108** článcích. Z tohoto čísla se obsahově články zmiňovaly z 68 % o informacích lesních pozemků (hodnotě a rozloze), 18 % o státním podniku Lesy České republiky, 10 % o Vojenských lesích a 4 % byly ostatní informace obsahující klíčové slovo *les*. Obdobně tomu bylo během roku 2012, kdy příspěvky s tímto klíčovým slovem obsahovaly **399** článků (tj. přibližně 84 % příspěvků). Z toho obsah článků obsahoval 72 % informace o rozměrech a ocenění lesních pozemků, kterých se týkalo navrácení. 19 % klíčových slov bylo spojených se státním podnikem Lesy ČR, 6 % informací bylo spojeno s lesem všeobecně a 3 % o Vojenských lesích.

Kvalitativní analýza článků s klíčovým slovem se řadí do čtyřech kategorií, které byly již zmíněny výše. První kategorie, která je nejčetnější, zahrnují články sdělující informace ekonomického charakteru o hodnotě lesního pozemku, včetně opakujících se informací o rozloze lesa. Příklady článků z této kategorie lze uvést konkrétní úryvky: „...podle dohody s církvemi má stát do pěti let vrátit lesy, pole a další nemovitosti v hodnotě 75 miliard korun...“ (Mladá fronta DNES; 8.2.2012), „...celkově by měly mít kláštery nárok až na 65 000 hektarů lesních pozemků, což představuje pro srovnání takřka celou rozlohu Národního parku Šumava.“ (Lidové noviny; 21.1.2008). Týdeník Euro ve svém článku podává obdobnou zprávu o ocenění lesního pozemku a informuje, že lesní pozemek je oceněn (dle analýzy Ernst & Young) odhadem 50,3 mld. Kč a tvoří 69,3 % na celkové rozloze sečtených pozemků. Zároveň v tomto příspěvku přikládá informaci o tom, že „systém výpočtu hodnoty lesní půdy kritizovalo Sdružení vlastníků soukromých a obecních lesů...“ „Cena se nám zdá **nadhodnocená**. Není to tržní hodnota lesů.“ Reaguje na tuto skutečnost předseda sdružení František Kučera (Euro; 7.5.2012). Podobných článků ekonomického charakteru je v monitorovaných příspěvcích s klíčovým slovem *les* nejvíce.

Do druhé kategorie se řadí příspěvky o Lesích České republiky, s. p. Státní podnik se dle novinových článků musel vzdát 3 % svým lesním pozemkům, a právě tato informace byla hojně předkládána čtenářům. Kupříkladu Právo ve svém příspěvku sdělil právě tuto informaci, včetně konkrétních čísel: „**Státní podnik Lesy**

ČR by v případě schválení zákona o vyrovnání státu s církvemi vydal církevním řádům skoro tři procenta svých lesů – 36 tisíc z 1,3 miliónu hektarů.“ (Právo; 24.1.2008). Kromě čísel a financí se v příspěvcích řešil také možný spor mezi církvemi a státním podnikem. Článek Lidových novin označil tento spor jako *Občanskou válku o církevní majetek* a v příspěvku z téhož dne napsal, že „zatímco v roce 1948 se zabavovaly funkční celky a prosperující hospodářství, v roce 2013 se bude vydávat spálená země a rozpadlé domy. Lidé z branže vědí, že například Lesy ČR těží přednostně v církevním. Když vydat, tak holiny.“ (Lidové noviny; 16.8.2012).

Naší třetí pomyslnou kategorií tvoří zprávy o Vojenských lesích. Tyto zprávy se hojněji vyskytovaly v roce 2008 a informovaly o důsledcích majetkového vyrovnání s církvemi na armádu České republiky. K tomu lze přiřadit konkrétní příklad úryvku ze zprávy sdělující, že „nejvíce zasaženým resortem má být armáda, jejíž Vojenské lesy a statky by měly podle informací Práva přijít o majetek ve výši 2,8 miliardy“. Této skutečnosti zasažení armády ČR církevními restitucemi měl vypovídat i název článku, který hlásal, že „Na vyrovnání s církvemi nejvíce doplatí armáda“ (Právo; 1.4.2008).

Poslední kategorií tvořily zprávy o lesním pozemku, které neměli společného nic s hodnotou a rozlohou pozemku určeného k restituci, státním podnikem Lesy ČR či Vojenskými lesy, ale zároveň svým obsahem spojují problematiku církevních restitucí a navrácení majetku s lesními pozemky. Konkrétně lze uvést příspěvek levicově a stranicky profilovaného deníku Haló novin, který ve spojení s *Božími bojovníky*, které známe z chorálu husitské doby nabádá: „Pojďme tedy zpívat, ať nás slyší až ve Vatikánu, že naše lesy a půdu mohou nečestně získat, ale naše srdce a duše nikoliv.“ (Haló noviny; 13.11.2012). I v tomto krátkém úryvku lze nalézt formu negativního přístupu k problematice navrácení majetku. Již zmiňovaný deník Haló noviny toto odmítání církevních restitucí čtenářům předkládal opakovaně. Tvrzení, že „70 % občanů návrh odmítá a církvím není co vracet...“ je důkazem tohoto přístupu, stejně jako dodatek, že „církev k svému poslání nepotřebuje pole, lesy ani rybníky.“ Následně pak označuje církevní restituce „spíše jako dar či další »tunel«“ (Haló noviny; 7.3.2012). Podobně reagují na navrácení lesních pozemků církvi v debatě Zlínského

deníku někteří oslovení občané, kdy zastávají názor, že „církví by se mělo vrátit co jí patří – budovy, fary, kostely. Ale půda, pozemky a lesy by v restituci být neměly“ (Zlínský deník; 9.11.2012).

5.1.2. Kvantitativní a kvalitativní analýza mediálního obsahu a jejich interpretace
 5.1.2.1. *Kvantitativní analýza mediálního sdělení*

Ukazatelé, jejichž prostřednictvím byla kvantita měřena, se skládaly z následujících ukazatelů:

- Četnost mediálních příspěvků za monitorované období
- Frekvence výskytu klíčových slov v příspěvcích
- Tištěné periodikum s nejčastějšími příspěvky
- Množství hlavních a vedlejších témat

Již v kapitole 5.1. *Mediální analýza* byla zodpovězena otázka četnosti mediálních příspěvků za monitorované období roku 2008 a 2012. Množství příspěvků, které ve svém názvu či obsahu sdělení zahrnovaly alespoň jedno z uvedených klíčových slov, nebo výraz „církevní restituce“, bylo 121 článků za rok 2008 a 475 článků za rok 2012. Frekvenci výskytu klíčových slov v příspěvcích nám předkládá níže uvedená tabulka č. 6, včetně vypočítaného procentuálního zastoupení jednotlivých slov:

<i>Klíčové slovo</i>	<i>Četnost klíčových slov - 2008</i>	<i>% zastoupení v novinových článcích - 2008</i>	<i>Četnost klíčových slov - 2012</i>	<i>% zastoupení v novinových článcích - 2012</i>
<i>Spravedlnost</i>	11	9 %	117	25 %
<i>Nespravedlnost</i>	4	2,4 %	49	10 %
<i>Právo</i>	25	20,6 %	139	29,2 %
<i>Křivda</i>	16	13,2 %	135	28,4 %
<i>Loupež</i>	0	0 %	20	4,2 %
<i>Ztráta</i>	14	11,5 %	41	8,6 %
<i>Les</i>	108	89,2 %	399	84 %

Tab. 6: Procentuální zastoupení klíčových slov v příspěvcích tištěných periodik za sledované období.

Jak je patrné z tabulky, nejčastějším klíčovým slovem bylo slovo *les*. Na tento fakt se váže veliké množství informací o lesních pozemcích, které byly součástí vráceného majetku církvím. Vzhledem k faktu, že znárodněné lesní pozemky tvořily velkou část církevního majetku, je četnost tohoto slova v člancích pochopitelná.

Tištěné periodikum s nejčastějšími příspěvky je uvedeno v tabulkách 4 a 5. Jak je napsáno v dřívější kapitole, nejvíce informací o církevních restitucích předkládalo čtenářům Právo, Haló noviny a Mladá fronta dnes (v součtu za obě monitorované období). Přičemž Deník předkládal největší množství článků do různých regionů. Zprávy byly ovšem obsahově podobné, za stejné období a po eliminaci stejných příspěvků bylo zjištěno, že Deník předkládal čtenářům průměrné množství zpráv o této problematice.

V případě otázky hlavních a vedlejších témat jednotlivých deníků byla zjištěna hodnota 95 titulních stran s touto problematikou. Z této informace lze vyvodit závěr, že zprávy s informacemi církevních restitucí, které média sdělovala veřejnosti, byly přibližně z **16 %** zprávy na titulní straně a zbytek tvořily zprávy zařazené do různých rubrik. Větší počet hlavních zpráv nabízely deníky v roce 2008 (22 titulních stran či hlavních témat – tj. 18,1 %), než zprávy nabízené v roce 2012 (73 titulních stran či hlavních témat – tj. 15,3 %).

5.1.2.2. Kvalitativní analýza mediálního sdělení

Klíčová slova byla kvalitativně zanalyzována již v předchozích kapitolách. V této kapitole se s pomocí kvalitativní analýzy zaměříme na porovnání článků různých periodik, která budou vybrána na základě určitých předpokladů. Za prvé, příspěvek musí být obsahově spojen s problematikou navrácení lesních pozemků církvím, protože spojení problematiky navrácení majetku církvím a lesního majetku je nejdůležitějším bodem této diplomové práce. Za druhé, příspěvky budou vybrány z obou monitorovaných období let 2008 a 2012 a následně měsíce, který v daném roce nabídl nejvíce příspěvků na toto téma. V tomto vybraném období pak byly

kvalitativní analýzou porovnány 3 zprávy rozdílných periodik denního tisku, které byly počtem svých příspěvků nejčetnější (konkrétně šlo o periodika Právo, Haló noviny a Mladá fronta DNES). Právě předpoklad stejného období sdělení zpráv by měl zaručit stejný zdroj informací a pravděpodobnost stejného pohledu na problematiku navrácení majetku církvím. V každém období budou tedy kvalitativní formou zanalyzovány 3 mediální příspěvky.

Za rok 2008 bylo nejvíce článků s problematikou církevních restitucí v dubnu. Proto byly vybrány články v tomto období (za Haló noviny byl vybrán článek z konce března) informující o majetku, který měl být církvím navrácen. Mladá fronta DNES zvolila název příspěvku ze dne 3.4.2008 „*Miliardy i pozemky pro církve*“, z čehož je ihned patrný obsah sdělení. Deník nastínil v úvodu důvod navrácení majetku slovy: „Je to krok k nápravě jedné velké křivdy, která se stala církvím po únoru 1948. Komunistický režim jim totiž ukradl jejich majetek“, čímž neinformovaným čtenářům vysvětlil argument církevních restitucí. Mladá fronta DNES následně ve zprávě popisuje soupis majetku, který slouží k odškodnění. Konkrétně jde o *83 miliard v hotovosti* a nezapomíná ani na vydání zemědělské a lesní půdy, které jak popisuje deník mají hodnotu *50 miliard korun*. Soupis konkretizuje hodnotami 2,4 % lesního majetku a půl procenta půdy zemědělské. V případě finančního vyrovnání nezapomíná deník informovat o šedesátileté splátce, s jejímiž úroky šplhá částka k hranici 270 miliard. Celkově deník předkládá tuto zprávu o církevních restitucích jako **spravedlivý krok** opodstatněným taktéž blokovanou církevní půdou a poukazuje na fakt, že „*pokud by se nepodařilo zákon v parlamentu schválit, byla by to pro obce a města tragická zpráva*“ (Mladá fronta DNES; 3.4.2008). Haló noviny zvolily nadpis příspěvku, který poukazuje na potencionální změnu situace příchodem nového zákona. Konkrétní název článku zní: „*S církvemi se chce vláda vypořádat*“. Hned v úvodu je čtenářům poskytnuta informace o znění návrhu zákona, kdy deník dodává, že „*především katolická církev, a s ní i předkladatelé, věří, že na podzim letošního roku zákon bude platit a miliardy korun začnou »přitékat« do pokladen církevních hodnostářů*“. Na rozdíl od předchozího deníku Mladé fronty DNES působí toto sdělení výrazně **agresivněji**. Deník Haló noviny, kromě pozitiva

v odblokování pozemků, výrazně poukazuje na fakt, že majetkové vyrovnání se líbí jen lidovcům „a některým vládě bezvýhradně posluhujícím koaličním poslancům“ a dodává, že se na dohodě s církvemi podílela hlavně koaliční vláda. Informace je tedy prezentována s faktem, že vyrovnání mezi církvemi a státem je podporováno pouze koaliční vládou a odmítáno opozicí. I v této zprávě je sdělena hodnota restituovaného majetku (Haló noviny; 31.3.2008). Poslední analyzovaný deník Právo se svým článkem „ČSSD varuje, že nebude respektovat současnou podobu restitucí“ naopak věnoval blíže hodnotám majetku a poukazoval na fakt, že při těchto výpočtech hodnoty církevního majetku nehodlá ČSSD návrh církevních restitucí respektovat. Deník již počítá s faktem, že čtenář je obeznámen s důvodem navrácení majetku církvím a svou problematiku přibližuje pouze na tuto část. V článku je podotknuto, že „výše kompenzace se nově vypočte na základě nového relevantního ocenění církevních majetkových nároků“. Dle tehdejšího šéfa poslanců ČSSD Michala Haška částka uvedená ve vládním návrhu (270 miliard během 60 let) nemusí být konečná a dodává: „Mají se např. vracet lesy. A je otázka, jestli byla oceněna jen plocha, nebo i dřevní hmota, protože spolu s pozemkem se vrací i les a ten má nějakou tržní hodnotu“. Zpráva z tohoto deníku tedy nepřímě schvaluje církevní restituce, obává se ale částky, která měla být v restituci vyplacena (Právo; 25.1.2008).

V roce 2012 je největší množství příspěvků za měsíc leden. Vybrány byly opět výše zmíněná periodika, konkrétně byly zvoleny zprávy všech tří zástupců ze dne 12.1.2012. Vzhledem ke skutečnosti, že zprávy byly prezentovány ve stejný den je možné lépe analyzovat formu sdělení a předložit informace jednotlivých deníků, které měly být prezentovány. Právo v tento den vydal krátký článek s názvem „Co církve získají“, což ve skutečnosti není nic jiného než výčet majetku vráceného církvím. Kromě již známých informací (a aktualizovaného finančního majetku, nově odhadnutého na celkovou částku 134 miliard) byla předložena čtenářům informace o snižujícím se dotování platů církvím. Kromě tří let, kdy byl plat vyplácen v plné výši se následující období podpora každým rokem o 5 % snižovat. V souvislosti s lesním majetkem je zde návod na navrácení majetku. Tato informace

potencionální vlastníky nabádá, že „pokud prokážou, že byly vlastníky majetku před únorem 1948, budou jim muset pozemkové fondy, lesní správy a obce majetek bezúplatně předat“ (Právo; 12.1.2012). Na výčet majetku, kterého se církevní restituce týká, reagoval deník Haló noviny. Ten přinesl v příspěvku Vladimíra Koníčka s názvem „Rozsah »vraceného« majetku vychází jen z požadavků církve“ agresivní formu sdělení informace o schválení návrhu zákona a odeslání parlamentu ke schválení. V příspěvku je (opět) podotknuto, že „vláda při přípravě tohoto zákona s opozicí vůbec nespolečně pracovala“. Kromě skutečnosti, že „se návrh v celkové částce vůbec neliší od návrhu, který byl ve sněmovně již odmítnut“ se deník zajímá o konkrétní hodnoty finančních náhrad. Ty nazývá nesmyslnými a udává „příklad zemědělské půdy, která se prodává a kupuje v hodnotách kolem deseti korun, ale vláda církvím velkoryse vyplácí 44 Kč za metr čtvereční orné půdy“. Kromě **nadhodnocení cen** zemědělských půd je zde taktéž příklad „lesních pozemků, kdy účetní hodnota pozemků je v Lesích ČR necelé čtyři koruny, obchody probíhají také v částkách kolem deseti korun, tak tam vláda vyplatí náhradu **27 Kč/m²**“. Celá zpráva je zakončena tvrzením, že „vláda přeplácí nejméně trojnásobně v případech, kdy poskytuje finanční náhradu, a celkový rozsah vraceného majetku stanovila velkoryse, jen podle požadavků církve“ (Haló noviny; 12.1.2012). Mladá fronta DNES naopak tento den nabídla čistě **pozitivní** zprávy o schválených církevních restitucích. Článkem „Restituce církvím? Konečně, pomůže nám to, říkají starostové“ připomínají, že kvůli zablokovanému majetku mají „lidé svázané ruce, platí velké nájmy, řeší složitou administrativu a nemohou lákat turisty“. V tomto článku tak popisují problematiku zablokovaných budov, přilehlých lesů, polností a dalších pozemků. Schválení restitucí je tedy v tomto článku přijat kladně (Mladá fronta DNES; 12.1.2012).

Závěrečným zhodnocením kvalitativní analýzy nelze jednoznačně říci, zda jsou církevní restituce mediálně vyobrazovány čtenářům negativně či pozitivně. Objektivně lze však poznamenat, že analýzou klíčových slov a kvalitativním zhodnocením vybraných článků za vybrané období bylo zjištěno, že navrácení majetku je ve většině případech mediálně vnímáno jako **spravedlivá** odpověď na čin

za komunistické vlády. Názory na církevní restituce se liší pouze v úhlu pohledu na výčet navráceného majetku církvím, který byl **nadhodnocen** oproti průměrným cenám. Konkrétní ceny se pohybovaly u lesní půdy 27 Kč/m², místo průměrné ceny 11,26 Kč/m² a u zemědělské půdy 44,5 Kč/m², místo průměrné ceny, která se v té době pohybovala od 6-13 Kč/m². (Právo; 9.2.2012) Kromě ceny měla být původně nadhodnocena i rozloha pozemků, která dle soupisu lesních celků z roku 1931 byla jen 150 tisíc ha lesů, přičemž dle vládního návrhu patřilo církvím 181 tisíc ha lesa (Bulínová M.; 1994). Tyto fakty nadhodnocování byly v člancích častým důvodem odmítání církevních restitucí.

6. Dotazníkové šetření

6.1. Respondenti církví a náboženských společností

Jak již bylo zmíněno v úvodu této diplomové práce, jednou z nejdůležitějších částí bylo oslovení církví a náboženských společností, který se přímo týkalo navrácení majetku. Seznam takto zainteresovaných církví lze nalézt v zákoně č. 428/2012 Sb., konkrétně §15. Uvedené jsou taktéž v tabulce č. 1 v kapitole 3. s názvem *Církevní restituce*.

Oslovení církví probíhalo elektronickou cestou s žádostí o vyplnění krátkého dotazníku s cílem zjistit vnímání církevních restitucí na mediální obraz vytvořený periodickým tiskem a na případné vylepšení mediálního obrazu. Kromě níže uvedených otázek byly oslovené církve v úvodu dotázány, zdali získaly v rámci církevních restitucí do obhospodařování lesní majetek. Tato úvodní otázka je klíčová pro naše další analýzy a závěry o lesích ve vlastnictví církví a náboženských společností.

Dotazníkové šetření obsahovalo následující otázky s možnostmi odpovědi *rozhodně ne, spíše ne, nevím, spíše ano a rozhodně ano*:

- **Je vaše církev spokojena s navrácením církevního majetku tak, jak jej vymezil zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi?**
- **Jste spokojeni se stanovením podílu částky určenou pro vyrovnání s vaší církví?**
- **Myslíte si, že formulace zákona č.428/2012 Sb., je morálním zadostiučiněním vztahu mezi církví a státem?**
- **Sledujete mediální sdělení o církevních restitucích?**
- **Vnímáte mediální sdělení periodického tisku jako objektivní formu informování o problematice církevních restitucí?**
- **Máte za to, že je veřejnost dostatečně informována o všech aspektech církevních restitucí z médií?**

- **Je pro vaši církev jakýkoliv názor veřejnosti na navrácení majetku důležitý?**
- **Považujete za důležitý krok zvyšovat kladný pohled na vaši církev v očích veřejnosti pomocí PR?**
- **Je vaše církev ochotna zlepšovat mediální obraz a vnímání církve společností?**
- **Máte za to, že má vaše církevní instituce dostatek ekonomicky kvalifikovaných lidí?**
- **Máte za to, že má vaše církevní instituce dostatek kvalifikovaných lidí pro obhospodařování lesního majetku?**
- **Je připravena vaše církev k přijetí nových technologií a poznatků při obhospodařování majetků?**

Dále obsahoval dotazník otázky mířené na mediální typ způsobu sdělení. Na následující otázky bylo možné odpovídat zvolenou volbou mediálního sdělení. Konkrétně byl v nabídce sdělovacích prostředků *tisk, rozhlas, internet, televize* a možnost *žádná varianta*:

- **Jakou formu mediálního sdělení považujete za nejobektivnější v případě sdělování informací o navrácení církevního majetku?**
- **V případě zlepšování pohledu na vaši církev v očích veřejnosti pomocí PR je nejideálnější volbou zlepšování pomocí:**
- **Spolupracuje vaše církev s masovými médii na informovanosti aktivit církve? Pokud ANO, s jakými? (s možností zaškrtnout více odpovědí)**

Poslední dotazovaná otázka směřovala k přibližné rozloze (v ha) obhospodařovaného lesního majetku ve vlastnictví církví. Tento poslední dotaz odkazuje na úvodní otázku o vlastnictví lesních pozemků získaných z církevních restitucí. Vybraní církevní respondenti mohli v nabídce zaškrtnout možnosti přibližné rozlohy obhospodařovaného lesního majetku o rozměrech pod 10 ha, 10-50, 51-100, 101-250, 251-500, 501-1000, 1001-3000 a nad 3000 ha.

6.1.1. Interpretace výsledků

Celý, výše zmíněný dotazník, byl zaslán všem zástupcům církevních restitucí dle uvedených kontaktů na určené pracovníky komunikující s veřejností (případně pro komunikaci s tiskem) uveřejněných na oficiálních webových stránkách jednotlivých zástupců církví a náboženských společností. Stejně, jako se objevují rozdílné názory na církevní restituce ve veřejném sektoru, jsou přístupy k této problematice rozdílné i ze stran církevních respondentů. Příkladem, kdy o církevních restitucích nechce zástupce církve příliš debatovat, lze uvést následující odpověď na prosbu o vyplnění dotazníku:

„Dobrý den, přečetl jsem vaše otázky a omlouvám se, ale nebudu na takové dotazníky odpovídat. S pozdravem, Petr Procházka.“

Takto formulovanou odpověď zaslal uvedený kontakt pro styk s veřejností, jako zástupce **Evangelické církve metodistické**. Tato církev získala, dle uvedených finančních částek v zákoně č. 428/2012 Sb. (§15), méně než 1 % z celkové částky finančního vypořádání. Vzhledem k odmítnutí vyplnění dotazníku je tedy z dalších statistických zpracování v této kapitole vyloučena (resp. uvedena v kategorii „*Neodpověděl / nechtěl odpovídat*“).

Bratrská jednota baptistů, která ačkoliv je uvedena v seznamu finančního vypořádání mezi státem a církvemi, vyrovnání odmítla. Tento fakt sehrál opět svou roli při žádosti o vyplnění dotazníku. Na mou prosbu o vyplnění dotazníku mi náboženská společnost připomněla svou odpovědí skutečnost, že vyrovnání bylo odmítnuto.

Zajímavou formou odpovědi na výše nastolené otázky se mi dostalo při oslovení **Federace židovských obcí v České republice**, kdy se mi oslovený respondent (konkrétně tajemník této náboženské společnosti JUDr. Tomáš Kraus) omluvil odpovídat formou možných variant a k celému dotazníku se vyjádřil následovně:

„Dobrý den, omlouvám se, že neodpovím tak, jak navrhuje. Vyplněním dotazníku by se ztratila v našem případě podstata věci. Mohu jen stručně doplnit, že Federace židovských obcí, ani naše Židovské obce nezískaly žádný lesní pozemek.“

Tato informace je odpovědí na úvodní otázku o získání lesního pozemku v rámci navrácení církevního majetku. Následně se JUDr. Tomáš Klus rozhodl odpovědět na zbytek odpovědí vlastními slovy:

„Na otázku, zda jsme spokojeni lze odpovědět tak, jak jsme již médiích několikrát uvedli – znění zákona je výsledek kompromisu nejdříve na straně církví a až poté mezi církvemi a státem. Ustoupili jsme výrazným způsobem v tom, že zohledněné konfiskace majetku se počítají v rozhodné době od 25. února 1948. Jak známo, naše perzekuce – a to i materiální – začala ale již Mnichovem, tedy rokem 1938.“

Tento fakt poukazuje na zmíněné nadefinování podmínek restitučního zákona, které jsou zmíněny v kapitole 3.1 Restituce. Jedna z podmínek, která musí být kumulativní s dalšími podmínkami, je rozhodně období. Zde, dle slov tajemníka Federace židovských obcí České republiky, je patrné, že konkrétně tato nadefinovaná podmínka této náboženské společnosti nevyhovuje. I přes tento fakt, jak je uvedeno níže, podpořila tato náboženská společnost znění zákona a vedle morálního směru bere tuto skutečnost jako nutný krok k udržení společnosti:

„Výše náhrady nebyla určena jen výší konfiskovaného majetku, ale také podle druhé roviny zákona, kterým byla odluka církví a státu. Směrodatný pro to byl příspěvek státu na duchovní, který nebyl v našem případě v době jednání o zákonu nijak veliký. Proto byla v našem případě vypočítána náhrada relativně nízká. Přesto jsme zákon podpořili, a i nadále podporujeme, protože jej považujeme – vedle morálního rozměru - za slušný základ pro udržitelný rozvoj naší komunity, která je – ze všech historických důvodů – dnes poměrně malá.“

Náhrada, která byla náboženské společnosti přiznána částka v hodnotě 272 milionů Kč (tj. procentuálně pod jedno procento z celkové částky určené pro finanční vyrovnání). Tajemník poukazuje v tomto směru na fakt, že výše úhrady neodpovídá ryze hodnotě konfiskovaného majetku, nýbrž dalším okolnostem.

„Pokud bychom měli spočítat skutečnou výši majetku, uloupeného nacistickým a posléze komunistickým režimem, a to včetně tzv. odúmrťí, tedy majetku po zavražděných Židech, který zůstal bez dědiců a připadl státu, došli bychom k dost astronomickým částkám. Doufám, že je toto krátké vyjádření relevantní pro Vaši diplomovou práci. S pozdravem, JUDr. Tomáš Kraus.“

Vzhledem k probírané problematice bylo pro mnohé respondenty těžké zvolit pouze odpověď formou nabízených variant. Kromě výše zmíněného případu Federace židovských obcí v České republice se mi se zpětnou vazbou vlastního názoru ozvala taktéž **Jednota Bratrská** (konkrétně tisková mluvčí této církve Ester Brožová dipl. um.). Ačkoliv jsem odpovědi formou dotazníku dostal (a zařadil tak do dotazníkového vyhodnocení v závěru této práce), přesto mi tisková mluvčí sdělila k otázkám i několik vlastních slov.

„Ohledně narovnání vztahu mezi státem a církvemi (to se týká nejvíce otázky č. 1): zvolili jsme odpověď "Spíše ano", jelikož jsme vděční, že po dlouhých desetiletích došlo k rozhovorům a snaze nějak minulost pojmenovat a v rámci možností narovnat. Současně ale tento zákon zdaleka nevystihuje všechno, co minulý režim napáchal. Zabývá se pouze majetkem, což samozřejmě nemůže obsáhnout to, co se odehrávalo v rovině lidské a morální. Proto také vnímáme s díky, že se zákon jmenuje "Zákon o částečném zmírnění křivd... atd". Nyní napjatě očekáváme, zda stát bude i v budoucnu dodržovat dohody, na kterých byla nalezena společná shoda všech stran.“

Tato skutečnost poukazuje na nedostačující znění zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Církev dává jasně najevo, že ačkoliv je majetkově navraceno to, co bylo církvím odňato, v morální rovině neobsahuje zákon dostatečné vyrovnání vztahu státu s církvemi (konkrétně s Jednotou Bratrskou). Finanční hodnota, která byla této církvi odsouhlasena jako finanční vypořádání, byla určena na 601 milionů Kč. Dále mluvčí Jednoty bratrské hovoří o médiích:

„Ptáte se, jestli je naše církev ochotna zlepšovat svůj mediální obraz. Odpovídáme Spíše ano, je ale nutné dodat, že církev sama o sobě v souvislostech naší společnosti nemůže dosáhnout téměř ničeho, i když je ochotna si mediální obraz

vylepšovat. Její pověst byla systematicky a dlouhodobě poškozována, takže změna není rozhodně otázkou PR, ale především osobních vztahů a vlastní zkušenosti, a potom také let a generací. Jaká média je nejlepší využít ke zlepšování našeho obrazu – odpovídáme, že to nelze říci. Nejde o média jako formu, ale o konkrétní lidi v nich. Jaké jsou postoje toho či onoho zpravodajského oddělení, tak potom jeho zpravodajství vypadá, a je lhostejné, jestli jde o tisk, TV nebo internetové portály. Je tedy bezpředmětné vybírat si nejvhodnější formu, pokud nejsou postoje kompatibilní.“

K této formě odpovědi nelze přidat žádné objasnění či upřesnění. Mluvčí poukazuje na fakt poškozené pověsti církve a nepřímou dávkou najevo, že zlepšením dobrého jména církve nedospěje pomocí PR ani lepšího vztahu s médií, nýbrž zlepšením postojů a osobních vztahů. V závěru pak mluvčí poukazuje na fakt, že církev v restituci získala lesní majetek v řádech jednotek hektarů, ale tento majetek byl prodán a v současnosti tato církev žádný lesní majetek nevlastní.

„Co se týče odpovědí ohledně lesního majetku, zaškrkli jsme ANO u otázky, zdali nám nějaký lesní majetek byl vrácen, zároveň otázku na dostatek kvalifikovaných lidí pro jeho obhospodařování necháváme prázdnou, jelikož již lesy nemáme.“

Reakci na nedostatečnou možnost vyjádření vlastních názorů vyjádřila taktéž Jana Vondrová, pracovnice na oddělení komunikace s veřejností a médií za Českobratrskou církev evangelickou. Konkrétní reakce na dotazník byla následující: ***„Škatulkování formou ano/ne je velkým a nepřesným zjednodušením celé situace. Co se týče médií – jinak o problematice informují pořady náboženského vysílání, jinak veřejnoprávní média, jinak soukromá média atd. Proto si netroufám označit, který kanál je nejvhodnější a který informuje nejvěrohodněji.“*** I přes toto poukázání nedostatků byl ze strany církve dotazník vyplněn.

<i>Dotazovaná otázka</i>	Rozhodně NE	Spíše NE	nevím	Spíše ANO	Rozhodně ANO	nezodpovězeno
Je vaše církev spokojena s navrácením církevního majetku tak, jak jej vymezil zákon č. 428/2012 Sb. o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi?	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	6 (34%)	2 (12%)	54 %
Jste spokojeni se stanovením podílu částky určenou pro vyrovnání s vaší církví?	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	5 (28%)	3 (18%)	54 %
Myslíte si, že formulace zákona č.428/2012 Sb., je morálním zadostiučiněním vztahu mezi církví a státem?	0 (0%)	1 (6%)	0 (0%)	7 (34%)	1 (6%)	54 %
Sledujete mediální sdělení o církevních restitucích?	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	1 (6%)	5 (29%)	65 %
Vnímáte mediální sdělení periodického tisku jako objektivní formu informování o problematice církevních restitucí?	2 (12%)	4 (22%)	0 (0%)	1 (6%)	0 (0%)	60 %
Máte za to, že je veřejnost dostatečně informována o všech aspektech církevních restitucí z médií?	3 (17%)	3 (17%)	0 (0%)	1 (6%)	0 (0%)	60 %
Je pro vaši církev jakýkoliv názor veřejnosti na navrácení majetku důležitý?	1 (6%)	0 (0%)	0 (0%)	4 (22%)	2 (12%)	60 %
Považujete za důležitý krok zvyšovat kladný pohled na vaši církev v očích veřejnosti pomocí PR?	0 (0%)	0 (0%)	1 (6%)	1 (6%)	5 (28%)	60 %
Je vaše církev ochotna zlepšovat mediální obraz a vnímání církve společností?	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (12%)	5 (28%)	60 %
Máte za to, že má vaše církevní instituce dostatek ekonomicky kvalifikovaných lidí?	0 (0%)	2 (12%)	0 (0%)	2 (12%)	4 (22%)	54 %
Máte za to, že má vaše církevní instituce dostatek kvalifikovaných lidí pro obhospodařování lesního majetku?	0 (0%)	2 (12%)	0 (0%)	3 (17%)	0 (0%)	71 %
Je připravena vaše církev k přijetí nových technologií a poznatků při obhospodařování majetků?	0 (0%)	0 (0%)	1 (6%)	4 (22%)	2 (12%)	60 %
<i>Dotazovaná otázka</i>	Tisk	Rozhlas	internet	TV	Žádná var.	nezodpovězeno
Jakou formu mediálního sdělení považujete za neobjektivnější v případě sdělování informací o navrácení církevního majetku?	2 (12%)	0 (0%)	3 (17%)	2 (12%)	2 (12%)	47 %
V případě zlepšování pohledu na vaši církev v očích veřejnosti pomocí PR je nejideálnější volbou zlepšování pomocí	0 (0%)	0 (0%)	4 (22%)	0 (0%)	2 (12%)	65 %
Spolupracuje vaše církev s masovými médii na informovanosti aktivit církve? Pokud ANO, s jakými?	5 (23%)	5 (23%)	6 (27%)	5 (23%)	1 (4%)	x

Tab. 7: Výsledky (četnost / procentuální zastoupení odpovědí) dotazníkového šetření církevních respondentů

Závěrečné vyhodnocení obsahuje výše uvedenou tabulku č. 7, prezentující zpracované výsledky dotazníkového šetření respondentů církví a náboženských společností. Jak již bylo v úvodu připomenuto, církevní restituce se přímo týkala 16 církví (Bratrská jednota baptistů finanční vyrovnání odmítla, stejně jako odmítla vyplnit tento dotazník). Vyplnění dotazníku taktéž přímou odpovědí odmítla také Evangelická církev metodistická. Na prosbu o vyplnění dotazníku zareagovalo zpětnou vazbou celkem 10 z 17 oslovených a zbytek byl kontaktován telefonickou formou, či v některých případech formou osobního setkání na ústředí. I přes urgence se bohužel nepodařilo přesvědčit k vyplnění dotazníku všechny zainteresované církve a náboženské společnosti. Důvodem odmítnutí byl nedostatek času, nesouhlas se zvolenými otázkami, či nedostatečná pravomoc kontaktní osoby k vyplnění dotazníku. Kombinací e-mailové, telefonické a osobní komunikace se zástupci jednotlivých církví zodpovědělo v tomto šetření celkem 12 respondentů.

Při vyplňování dotazníků byla klíčovým respondentem římskokatolická církev. Jako největší zástupce, z počtu třiatváceti autonomních katolických církví, je v České republice tato církev největší náboženskou skupinou, která dle posledního sčítání lidu z roku 2011 hlásila 10,4 % věřících obyvatel Česka – tj. 1 082 431 členů (ČSÚ; 27.2.2014). Tato církev získala 80 % rozdělené částky 59 miliard korun a tím se její názor na navrácení majetku stal významnější oproti menším církvím a náboženským společnostem. Vyplněný dotazník za Českou biskupskou konferenci vyplnil český kněz, prelát, apoštolský protonotář a infulovaný děkan metropolitní kapituly u sv. Václava v Olomouci pan František Jemelka. V dotazníku kladně ohodnotil nejen spokojenost s navrácením majetku tak, jak jej vymezil zákon o majetkovém vyrovnání a spokojenost se stanovením podílu částky určenou pro tuto církev, ale taktéž tuto formulaci zákona „*spíše hodnotí*“ jako morální zadostiučinění vztahu mezi církví a státem. V problematice mediálního obsahu dal pan Jemelka za římskokatolickou církev najevo snahu aktivního zvyšování kladného pohledu na církve (za spolupráce se všemi nabízenými varianty mediálních nosičů sdělení

s důrazem na internetová média). Zároveň zastává názor, že veřejnost není dostatečně informována o všech aspektech církevních restitucí a zprávy z periodického tisku „spíše nevnímá“ jako objektivní formu sdělování informací o této problematice. Závěrem je vhodné z výsledků dotazníku zmínit informaci, že římskokatolická církev v restitucích získala lesní pozemky (o rozměrech nad 3000 ha) a je v tomto směru (variantou odpovědi „spíše ano“) připravena obhospodařovat lesní pozemky dostatkem lesnický a ekonomicky kvalifikovaných lidí, včetně nachystání se církve přijmout nové technologie a poznatky na obhospodařování majetku.

Dotazníkové šetření, které nabídlo kromě výše uvedené římskokatolické církve dalších 11 vyjádření zainteresovaných církví a náboženských společností. Ačkoliv se šetření nezúčastnili všichni aktéři uvedení v zákonu č. 428/2012 Sb., přesto lze výsledky zformulovat do částečného vytvoření pohledu církví na celou probíranou problematiku. Celkově lze z uvedených výsledků vyvodit závěr o *spokojenosti se stanovením podílu částky určenou pro finanční vyrovnání a obecně s navrácením církevního majetku tak, jak jej vymezil zákon o majetkovém vyrovnání*. V obou případech 46 % respondentů uvedlo, že jsou spokojeni a formulaci zákona přijímají jako morální zadostiučinění. Tomuto závěru neodpovídá pouze slovní vyjádření mluvčí Jednoty bratrské, která k této otázce doplňuje, že se zákon *zabývá pouze majetkem, což samozřejmě nemůže obsáhnout to, co se odehrávalo v rovině lidské a morální*.

V případě snahy zjistit vztah církví k tištěným médiím měl sloužit další okruh otázek. Výsledkem je skutečnost, že 34 % respondentů nevnímá tištěná média jako objektivní formu sdělování informací o církevních restitucích a zastává názor, že je veřejnost nedostatečně informována o této problematice. Církev se vlastními prostředky (nejčastěji pomocí internetu) snaží informovat o svých aktivitách, o novinkách a zvyšovat komunikaci s veřejností kladný pohled na církev. Jak již bylo výše řečeno, nejčastěji je využíván pro komunikaci s veřejností internet, dále pak v hojné míře tisk (např. Regionální noviny), rozhlas (Český rozhlas Ostrava), či

televizní vysílání (TV Noe, ČT apod.). Zvyšování kladného pohledu a zlepšování mediálního obrazu si dávají za cíl všichni dotazovaní respondenti.

Kromě finančních kompenzací některé církve získali k obhospodařování lesní pozemky. Tato kategorie navráceného majetku patřila často mezi nejkritizovanější výčet majetku, na který bylo obecně veřejností a médií nahlíženo jako na nadhodnocený. Z dotazovaných zástupců církví a náboženských společností se k získání lesního majetku přihlásilo 5 respondentů. Vzhledem k nízkému počtu dotazovaných, kteří uvádějí získání lesního majetku z restitucí k obhospodařování, nelze vyvodit závěr o průměrné rozloze získaného lesního majetku. Ovšem kromě římskokatolické církve (s restituovaným lesním majetkem nad 3000 ha) se rozloha pohybovala od 10 do 100 ha. Zajímavou skutečností je následný prodej lesních pozemků uskutečněný církvemi ihned po restituování majetku. Závěrem v této kapitole je vhodné připomenout, že velikost lesních pozemků určených k církevním restitucím byl odhadnut na 181 326 ha. Vzhledem k následnému prodeji menších lesních pozemků u některých církví je tedy otázkou, zda v okamžiku, kdy o navrácený lesní majetek nebyl enormní zájem neměly tyto pozemky zůstat v obhospodařování Lesů ČR a Pozemkového fondu ČR. Právě lesní majetek, který vytvořil svým nadhodnocením mnoho odpůrců církevních restitucí, mohl být finančně nahrazen. Zvláště poté, když v převážné většině církví (kromě římskokatolické církve) nebyl o tyto pozemky zájem.

6.2. Respondenti z Lesnické a dřevařské fakulty ČZU

Jako doplněk k výše uvedené analýze bylo zjištění názorů vybrané skupiny informované veřejnosti, konkrétně z řad studentů Lesnické a dřevařské fakulty České Zemědělské Univerzity v Praze. Tento druh oslovení studentů, studujících v lesnickém oboru, sloužil jako zajímavější alternativa k dotazování obecné veřejnosti. Cílem tohoto anketního šetření bylo vytvoření obrazu vnímání navrácení církevního majetku a mediálního obrazu zvolené problematiky na potencionální,

budoucí zaměstnance z řad lesnického sektoru. Zároveň byl zajímavý nápad anketního dotazování z řad studentů o mediálním sdělení formou tisku, neboť právě tisk je v moderní době nahrazován elektronickou formou sdělovacích prostředků právě u takto mladé generace.

Oslovení respondentů probíhalo formou osobního kontaktu v kombinaci s elektronickou žádostí o vyplnění dotazníku. V úvodu dotazníku bylo potřeba zjistit věkovou hranici respondentů. Ti mohli zvolit z možností ≤ 20 , 21, 21, 22, 23, 24, 25 nebo ≥ 26 . Tato úvodní otázka přitom počítala se studenty prezenční formy studia se standartní věkovou hranicí pro tento typ studia. Pro případ, že by se na Fakultě lesnické a dřevařské objevil student dálkového studia bylo do druhé otázky upřesněno zaměření a ročník dotazovaného studenta. Kromě zvolení formy studia (prezenční či dálková forma studia) zde byla možnost zaškrtnout aktuálně studovaný ročník a typ zaměření studenta. Tato informace měla rozlišit, zda studenti lesnické fakulty vědí o problematice církevních restitucí více, než studenti dřevařské fakulty.

Dotazníkové šetření obsahovalo následující otázky s možnostmi odpovědi *rozhodně ne, spíše ne, nevím, spíše ano a rozhodně ano*:

- **Zajímáte se o problematiku okolo navrácení majetku církvím a náboženským společností?**
- **Myslíte si, že je vyrovnání s církvemi dle zákona *o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2012 morálně dostačujícím uzavřením vztahu mezi církvemi a státem?***
- **Zastáváte názor, že je navrácení církevního majetku spravedlivým krokem?**
- **Sledujete problematiku církevních restitucí prezentovanou v periodickém tisku?**
- **Vnímáte mediální sdělení periodického tisku jako objektivní formu informování o problematice církevních restitucí?**
- **Máte za to, že je veřejnost dostatečně informována o všech aspektech církevních restitucí z medií?**

- **Vnímáte církve a náboženské společnosti kladným pohledem (aktivity církve, veřejné vystupování, apod.)?**
- **Sledujete novinky některé z církevních společností ve formě vlastního zájmu, newsletteru či církevních časopisů?**
- **Myslíte si, že jsou církve připraveny (kvalifikací osob) na obhospodařování lesního majetku?**

Dále obsahoval dotazník, podobně jako výše prezentovaný dotazník pro církve, otázky zaměřené na mediální typ způsobu sdělení. Na následující otázky bylo možné odpovídat opět zvolenou volbou mediálního sdělení (tzn.: *tisk, rozhlas, internet, televize* a možnost *žádná varianta*):

- **Jakou formu mediálního sdělení považujete za neobjektivnější v případě sdělování informací o navrácení církevního majetku?**
- **Jakou z následujících forem mediálního sdělení máte nejvíce spojenou s informacemi o církevních restitucích?**
- **Jakou formu mediálního sdělení využíváte ke každodennímu zjišťování novinek a informací dění ve společnosti? (s možností zaškrtnout více odpovědí)**

Posledním bodem v dotazníku byla žádost k subjektivnímu označení 3 nejserióznějších zástupců periodického tisku. V nabídce bylo možné určit následující tisk: *Deník, E15, Ekonom, Haló noviny, Hospodářské noviny, Lidové noviny, Literární noviny, Mladá fronta DNES, Právo, Reflex, Respekt, Týden, Zemědělec* nebo *ostatní periodický tisk*, který nebyl v následujícím seznamu zmíněn.

6.2.1. Interpretace výsledků

Úvodními otázkami v dotazníkovém šetření mezi studenty Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze byla zjištěna věková struktura studentů, studovaný obor a aktuální ročník. Všechny tyto základní informace o respondentech jsou zaznamenány v tabulce číslo 8. Celkově bylo v tomto šetření osloveno 50 studentů z čehož, jak je patrné z níže uvedené tabulky, je naprostá většina dotazovaných zařazena do lesnického oboru prezenční formy studia.

věk	≤20	21	22	23	24	25	≥26
	1 (2%)	0 (0%)	0 (0%)	10 (20%)	16 (32%)	13 (26%)	10 (20%)
Forma studia	Prezenční			Kombinovaná			
	44 (88%)			6 (12%)			
Aktuálně studovaný ročník	1	2	3	4	5		
	6 (12%)	2 (4%)	4 (8%)	13 (26%)	25 (50%)		
Obor	lesnictví		dřevařství		Jiný obor		
	48 (96%)		0 (0%)		2 (4%)		

Tab. 8: Věková struktura, typ studia, obor a ročník (četnost / procentuální zastoupení) oslovených studentů Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze

Zpracované výsledky z dotazníkového šetření poskytuje níže uvedená tabulka 9, jejíž grafickou podobu výsledků ve formě výsečových grafů lze najít v příloze na konci této diplomové práce.

Z výsledků dotazníkového šetření lze vyzorovat velice zajímavé výsledky. Například první otázka, která zkoumá zájem o problematiku církevních restitucí, je zodpovězena přibližně podobnými výsledky mezi možnostmi „spíše ne“ a „spíše ano“. Ačkoliv zde byla ve většině volena možnost „spíše ne“, nelze jednoznačně říci, že by se studenti nezajímali o tuto problematiku. Z výsledků dotazníku taktéž vyplývá, že nadpoloviční většina (62%) dotazovaných respondentů „spíše nesleduje“ problematiku prezentovanou v periodickém tisku. Tato skutečnost může korelovat s vnímáním respondentů na objektivitu periodického tisku v souvislosti s informacemi o navrácení majetku církvím. Zde 50% studentů „spíše nevnímá“ tisk

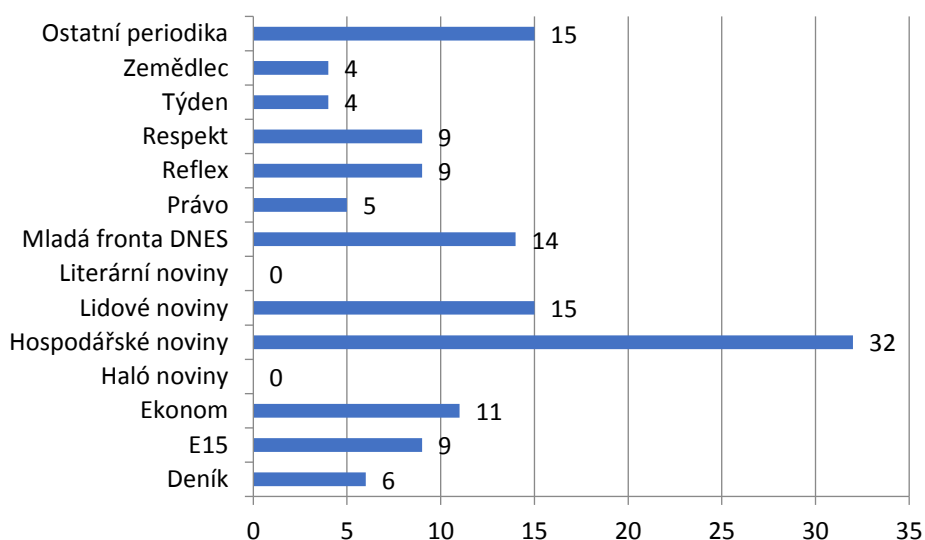
jako objektivní formu sdělování informací o církevních restitucích a v souvislosti s objektivními sdělovacími prostředky preferují formu internetových zpráv, které zároveň nejvíce využívají ke každodennímu zjišťování novinek a zpráv. I přes tento fakt preferencí mají dotazovaní (z přibližně 42%) spojené církevní restituce nejvíce s televizními sdělovacími prostředky.

<i>Dotazovaná otázka</i>	Rozhodně NE	Spíše NE	nevím	Spíše ANO	Rozhodně ANO
Zajímáte se o problematiku okolo navrácení majetku církvím a náboženským společnostem?	6 (12%)	21 (42%)	2 (4%)	17 (34%)	4 (8%)
Myslíte si, že je vyrovnání s církvemi dle zákona o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi z roku 2012 morálně dostačujícím uzavřením vztahu mezi církvemi a státem?	0 (0%)	7 (14%)	12 (24%)	22 (44%)	9 (18%)
Zastáváte názor, že je navrácení církevního majetku spravedlivým krokem?	6 (12%)	16 (32%)	4 (8%)	14 (28%)	10 (20%)
Sledujete problematiku církevních restitucí prezentovanou v periodickém tisku?	9 (18%)	31 (62%)	0 (0%)	8 (16%)	2 (4%)
Vnímáte mediální sdělení periodického tisku jako objektivní formu informování o problematice církevních restitucí?	6 (12%)	25 (50%)	9 (18%)	7 (14%)	3 (6%)
Máte za to, že je veřejnost dostatečně informována o všech aspektech církevních restitucí z medií?	14 (28%)	27 (54%)	4 (8%)	5 (10%)	0 (0%)
Vnímáte církve a náboženské společnosti kladným pohledem (aktivity církve, veřejné vystupování, apod.)?	9 (18%)	14 (28%)	7 (14%)	15 (30%)	5 (10%)
Sledujete novinky některé z církevních společností ve formě vlastního zájmu, newsletteru či církevních časopisů?	26 (52,1%)	18 (36,7%)	1 (2%)	3 (6,1%)	1 (2%)
Myslíte si, že jsou církve připraveny (kvalifikací osob) na obhospodařování lesního majetku?	8 (16,3%)	22 (44,9%)	8 (16,3%)	7 (14,3%)	4 (8,2%)
<i>Dotazovaná otázka</i>	Tisk	Rozhlas	internet	TV	Žádná var.
Jakou formu mediálního sdělení považujete za neobjektivnější v případě sdělování informací o navrácení církevního majetku?	10 (20%)	2 (4%)	28 (56%)	4 (8%)	6 (12%)
Jakou z následujících forem mediálního sdělení máte nejvíce spojenou s informacemi o církevních restitucích?	9 (18,4%)	4 (8,2%)	12 (24,5%)	21 (42,9%)	3 (6,1%)
Jakou formu mediálního sdělení využíváte ke každodennímu zjišťování novinek a informací dění ve společnosti?	4 (8,3%)	1 (2,1%)	45 (93,8%)	2 (4,2%)	2 (4,2%)

Tab. 9: Výsledky (četnost / procentuální zastoupení odpovědí) dotazníkového šetření studentů Lesnické a dřevařské fakulty ČZU

Vzhledem k procentuálnímu zastoupení lesnických zaměřených studentů (kteří tvoří 96% dotazovaných) byla jedna z nejzajímavějších otázek připravenost církví (kvalifikací osob) na obhospodařování lesního majetku. Zde studenti nejčastěji volili možnost „spíše ne“ (přibližně 45%). Tato odpověď, vzhledem k rozprodávání lesních pozemků některých církví, se zdá být neobjektivnější. Závěrem je vhodné z výsledků dotazníkového šetření poznamenat, že se nenašel jediný student s názorem morálně nedostačujícím uzavřením vztahu s církvemi a státem. Zde 62% studentů zvolilo možnosti „spíše ANO“ a „rozhodně ANO“, čímž lze vyvodit závěr o názoru morálního uzavření tohoto vztahu, alespoň v očích z řad studentů.

V případě nabízeného seznamu periodik mohli studenti vybrat zástupce 3 nejserióznějších deníků na našem trhu. Výsledky tohoto šetření prezentuje graf č. 4, na němž lze v této kategorii vybrat následující deníky: Hospodářské noviny, Mladá fronta DNES a Lidové noviny. Zástupce seriózních deníků studenti volili, ačkoliv, dle výsledků dotazníku, nadpoloviční většina studentů problematiku spojenou s církevními restitucemi nesledují, nevnímají zprávy z periodického tisku jako objektivní formu zpravodajství a domnívají se, že veřejnost není informována a všech aspektech církevních restitucí.

Graf. 4: Vyobrazení zvolených nejserióznějších deníků na českém trhu z pohledu studentů Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze

7. Diskuze

Výsledky mediální analýzy dokazují, že negativní zprávy o problematice církevních restitucí obsahově kritizují primárně nadhodnocený majetek. Jak je uvedeno v článcích periodického tisku a v uvedené literatuře (Bulínová M.; 1994), arcibiskup Beran uvedl v „*aproximativním odhadu*“ z roku 1948 velikost lesní půdy na 150 000 ha a drobné zemědělské a lesní půdy farní na 10 000 ha. Majetek určen k restitucím pak tvořil výměru jiných hodnot – konkrétně v případě lesních pozemků šlo o 181 326 ha. V kombinaci s nadhodnocením cen za tyto pozemky šlo o výrazné navýšení částky určené k náhradě způsobené křivdy. Je tedy otázkou, jak byl tento fakt veřejnosti předkládán. Nelze však jednoznačně určit typ mediálního sdělovače, který by předkládal veřejnosti zprávy pouze negativní či pozitivní formou zpráv, protože jak podotkla tisková mluvčí Jednoty bratrské ve své odpovědi dotazníkového šetření: „*nejde o média jako formu, ale o konkrétní lidi v nich. Jaké jsou postoje toho či onoho*“.

Na téma ovlivňování v médiích je sepsána spousta knih a článků. Obecně mají média veliký význam ve společnosti, a kromě pozitivních vlastností (vzdělávání, poskytování informací apod.) mají také vlastnosti negativní. Jednou z negativních vlastností je právě ovlivňování a manipulace veřejnosti a samotných účastníků sdělení. Toto negativum ve svých knihách detailněji popisují mnozí autoři, jako například Burton G. (2003), Jirák J. a Köpplová B. (2003), či Iłowiecki M. (2008). Neutrannost, kterou by měla média zachovávat, již není po zakoupení vlastnictví vydavatelství politicky zainteresovaných osob aktuální. Právě tato skutečnost v praxi vede k upřednostňování zvolených zájmových skupin a tím neobjektivě prezentovaných zpráv. Prioritou (obecně masmédií) se v současnosti stává zvyšování počtu čtenářů (a tím zvyšování zisků) a politického zájmu vydavatele. Je tedy nutné, aby si veřejnost tento problém uvědomovala a při přijímání sdělení upřednostňovala články z důvěryhodných zdrojů.

Dále je vhodné zamyšlení nad vztahem církví k zákonu č. 428/2012Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Většina církevních respondentů uvedla, že vnímá tento zákon jako *kompromis* ze strany církví. Ať již šlo o nesouhlas se stanoveným rozhodným obdobím (Federace židovských obcí v ČR), či byla formulace zákona přijata pouze jako spravedlnost v rovině majetkové, nikoliv lidské a morální (Jednota bratrská), byl zákon přijat pouze jako **zmírnění** následků některých majetkových a jiných křivd. Jak bylo uvedeno v jednom z dotazníků, církve očekávají, že stát bude i v budoucnu dodržovat dohody, na kterých byla nalezena společná shoda všech stran. Je tedy zásadní otázkou, jaký bude průběh církevních restitucí v budoucnosti, zda aktuální politická sféra neumožní zdanění vráceného majetku a zda se dohoda mezi církvemi, náboženskými společnostmi a státem bude dodržovat.

V době, kdy byla problematika navrácení majetku aktuální, probíhalo dotazování veřejnosti formou otázek oficiálních (různé ankety deníků) i neoficiálních (formou internetových zadavatelů průzkumu). Můžeme tedy nyní porovnat výsledky z dotazníkového šetření mezi oslovenými studenty Lesnické a dřevařské fakulty ČZU v Praze a obecnou veřejností. V anketním šetření zadavatele průzkumu internetového portálu VypInTo.cz z května roku 2013 (zdroj: <https://www.vypinto.cz/realizovane-pruzkumy/cirkevni-restituce/>) odpovídalo přes sto dotazovaných na otázku, zda *souhlasí s církevními restitucemi*. Výsledkem bylo 44 % odpovědí možnosti „ne“ a dalších 16 % respondentů uvedlo, že „*nesouhlasí, v této podobě, ale po úpravách možná ano*“. Dále respondenti na otázku „*co by změnili na problematice církevních restitucí*“ uvádí nejčastěji, že by uvítali *větší informovanost obyvatelstva a uvedení způsobu, jakým se k výsledné částce došlo*. Obecně je zde často zmiňována právě obava zatajování a nedostatek informací. Z těchto skutečností lze vyvodit závěr o *nedostatečném množství informací a nesouhlasu s výčtem majetku uvedeném v zákoně*. Právě s množstvím restituovaného majetku v tomto šetření nesouhlasí 68 % dotazovaných a přiklání se k názoru, že hodnota navráceného majetku je „*přehnaná*“. Tyto výsledky se v hojně míře shodují s výsledky dotazníkového šetření uvedeného v této práci.

8. Závěr

Na problematice navrácení majetku církvím a náboženským společnostem se vždy naleznou dva rozdílné úhly pohledu. Znárodňování za dob komunistické vlády nebylo problémem pouze církví, přesto se navrácení majetku církvím uskutečnilo jako poslední uplatnění restitučního zákona u nás. Toto dlouhé období neúspěšných pokusů o navrácení a mnohaletých diskuzí provázelo nejen mediální sféru, ale hlavně politické ambice některých stran. Již zmíněné dva rozdílné úhly pohledu politických zastánců a odpůrců si ve volebních kampaních našli své příznivce ze stran voličů. Nebezpečná situace nastala v dobách, kdy začalo odkupování vlastnictví českého tisku politiky a tím byla ohrožena objektivita obsahu zpráv, které byly následně veřejností označeny jako předpojaté. Podobně reagovali dotazovaní respondenti (studenti Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze) a dotazovaní zástupci církví a náboženských společností v šetření mediálního obrazu tištěných médií. Obě skupiny označily sdělení periodického tisku jako neobjektivní s podáváním nedostatečných informací ve svých zprávách veřejnosti. Je skutečností, že ani jedna dotazovaná strana nebere informace tisku o restitucích církevního majetku jako objektivní formu sdělení, nelze v tomto případě říci, že by mediální obraz vytvořený periodickým tiskem výrazně ovlivňoval vnímání veřejnosti a samotných církevních vlastníků lesů. Obě dotazované skupiny volí pro podávání či příjem objektivních informací jiné formy mediálního sdělení.

Jak je již uvedeno v úvodu, hlavním cílem této diplomové práce bylo prozkoumání mediálního obrazu církevních restitucí vytvořeného tištěnými médii na území České republiky. Zatímco v teoretické části byl, kromě uvedení problematiky církevních restitucí na území ČR, definován postup a formy mediální analýzy, v metodologické části byly poté tyto analýzy aplikovány. Výsledkem této mediální analýzy jsou z jedné poloviny články prezentující spravedlivou nápravu majetkových křivd za vlády komunistického režimu a z druhé poloviny články odmítající navrácení majetku církvím. Články z první kategorie kladně argumentují církevní restituce tím, že představují ve svém sdělení obvykle kalkulují náklady a výnosy a prezentují

zájmy, čímž se snaží přesvědčit veřejnost o spravedlivém kroku. V neposlední řadě zde předkládají čtenářům názor, že navrácení majetku je výhodné i pro stát, a to nejen ve formě odblokování majetku, který do této doby chátral, ale hlavně odloučením církví od státu. Tímto krokem mělo dojít k zabránění státního financování církví a hrozby vzniku nových církví. Naopak články z kategorie druhé upozorňují na nadhodnocený majetek, který měl být církvím vrácen a celou problematiku restitucí a spravedlivého napravení historických křivd prezentují jako dar státu církvím a náboženským společnostem. Od odpůrců v různých typech médií jsme příležitostně mohli zaregistrovat také extrémní metaforu celé této problematiky přirovnáním církevních restitucí jako okrádání státu. Celkově lze však říci, že vytvořený mediální obraz převládá více pozitivním přístupem k problematice navrácení církevního majetku. V okamžiku, kdy zprávy sdělovaly negativní formu sdělení, kritizoval obsah zpráv spíše výčet vráceného majetku, který byl nadhodnocen, než popírání samotného aktu navrácení majetku církvím, nezbytného morálního zadostiučinění vztahu mezi církví a státem.

Ačkoliv by se mohlo zdát, že je otázka církevních restitucí již uzavřena, z aktuálního politického dění je toto téma stále otevřené. I po několika letech schválení restitučního zákona je tato problematika častým rozporem politických debat, který umožňuje některým politickým stranám a jejich zástupcům se zviditelnit. Vhodným příkladem lze uvést snahu předsedy politického hnutí ANO Andreje Babiše o zdanění finančních náhrad pro církev. Tím se celá problematika, která se zdála býti uzavřenou záležitostí opět otevírá a je dalším možným prostorem k vytvoření nových názorových střetů, čímž opět proti sobě staví různé politické strany, zástupce církve a názorově se rozcházející veřejnost. K návrhu zdanění finančních náhrad církvím se přiklání KSČM (Komunistická strana Čech a Moravy), což v některých lidech může vyvolávat pocit možného vzniku nových křivd. Ač většina dotazovaných respondentů nepřikládá obsahu zpráv tištěných médií přehnanou důležitost, sami poukazují na skutečnost, že by uvítali větší objektivitu obsahu sdělení a míru informací, než tomu bylo doposud. Dostatečná informovanost společnosti skrze tištěný periodický tisk by mohla napomoci usnadnit

veřejnosti zajímající se o tuto problematiku vytvořit si objektivní názor. Z mé vlastní zkušenosti mohu potvrdit, že neznalost problému může zkreslit názor na navrácení majetku, avšak po hlubším nahlédnutí do celé záležitosti a seznámení se s více fakty může i neodborná veřejnost lépe pochopit důvody, které vedli k navrácení majetku církvi a náboženským společnostem.

Seznam tabulek, obrázků a grafů:

Graf. 1: Četnost článků denního tisku (na ose y) za období roku 2008 (na ose x)

Graf. 2: Četnost článků denního tisku (na ose y) za období roku 2012 (na ose x)

Graf 3: Znárodnění klíčových slov „*spravedlnost*“ a „*nespravedlnost*“ zanalyzovaných kvalitativní mediální analýzou

Graf. 4: Vyobrazení zvolených nejserióznějších deníků na českém trhu z pohledu studentů Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze

Obr. 1: Laswellův model znázorňující komunikační schéma jednostranného toku informací. (zdroj: <http://communicationtheory.org/lasswells-model/>)

Obr. 2: Vydavatelé tištěných deníků a jejich podíl na českém trhu (zdroj: Media projekt, 1H/2017, Median, Stem/Mark)

Tab. 1: Finanční vypořádání mezi státem a církvemi a náboženskými společnostmi (Zákon č. 428/2012 Sb.; § 15)

Tab. 2: Tabulka číselných dat udávající rozlohu lesních pozemků z jednotlivých okresů (zdroj: <https://ihned.cz/c1-56159770-mapa-pozemky-o-ktere-se-hraje-v-cirkevnych-restitucich-ceka-na-ne-50-000-hektaru%3E>)

Tab. 3: Rozdílné charakteristiky kvalitativní a kvantitativní analýzy dle Hendla J. (2015)

Tab. 4: Četnost článků denního tisku za období roku 2008

Tab. 5: Četnost článků denního tisku za období roku 2012

Tab. 6: Procentuální zastoupení klíčových slov v příspěvcích tištěných periodik za sledované období.

Tab. 7: Výsledky (četnost / procentuální zastoupení odpovědí) dotazníkového šetření církevních respondentů

Tab. 8: Věková struktura, typ studia, obor a ročník (četnost / procentuální zastoupení) oslovených studentů Lesnické a dřevařské fakulty České zemědělské univerzity v Praze

Tab. 9: Výsledky (četnost / procentuální zastoupení odpovědí) dotazníkového šetření studentů Lesnické a dřevařské fakulty ČZU

9. Seznam literatury a použitých zdrojů

Seznam literárních zdrojů:

- BALÍK, Stanislav. *Politický systém českých zemí 1848-1989*. 3. vyd. Brno: Brno: Masarykova univerzita. Mezinárodní politologický ústav, Monografie (Masarykova univerzita, Mezinárodní politologický ústav), 2011, sv. č. 9.
- BALÍK, Stanislav a HANUŠ, Jiří. *Katolická církev v Československu 1945-1989*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2007.
- Balík, Stanislav a JÁGEROVÁ-ONDRÁČKOVÁ, Dominika. „Církevní politika.“ In: *Veřejné politiky v České republice v letech 1989-2009*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury (CDK), Srovnávací politologie, 2010, sv. č. 13.
- BROWN, Archie. *Vzestup a pád komunismu*. Brno: Jota, 2011.
- BULÍNOVÁ, Marie; JANIŠOVÁ Milena; KAPLAN, Karel. Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951: edice dokumentů. 1. vyd. Brno: Doplněk, 1994, s. 105 a násl.
- BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, Studium (Barrister & Principal), 2001.
- BURTON, Graeme; Jirák, Jan. *Úvod do studia médií*, Barrister & Principal, Brno, 2003.
- CICHOSZ, Marzena a KOPEČEK, Lubomír. Církevní fond v Polsku a jeho kontroverzní historie a současnost: Příspěvek k problémům ve zprostředkování zájmů ve vztahu státu a církve v postkomunistickém prostoru. *Středoevropské politické studie*, 2007.
- GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Praha: Argo, 1999.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005.
- IŁOWIECKI, Maciej a ŽANTOVSKÝ, Petr. *Manipulace v médiích*. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského Praha, 2008.
- JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ Barbora. *Masová média*. Praha: Portál, 2009.
- JIRÁK, Jan a KÖPPLOVÁ Barbora. *Média a společnost: stručný úvod do studia médií a mediální komunikace*, Praha: Portál, 2013.

- JURAN, Ján. Reštitúcie cirkevného majetku v Slovenskej republike. In: MORAVČÍKOVÁ, M., VALOVÁ, E. (ed.), *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: zborník referátov z rovnomennej medzinárodnej konferencie, ktorú usporiadali Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a Ústav pre vzťahy štátu a cirkví v Bratislave a Nitre v dňoch 14. -16. októbra 2009*. Vyd. 1. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010.
- KAPLAN, Karel. *Stát a cirkvev v Československu v letech 1948-1953*. Brno: Doplněk, Studie - materiály - dokumenty, sv. 3. 1993.
- KOPEČEK, Lubomír. *Éra nevinnosti: česká politika 1989-1997*. Brno: Barrister & Principal, 2010.
- KŘÍŽ, Jakub. *Majetkové vyrovnání státu s církvemi a náboženskými společnostmi v České republice*. In KŘÍŽ, Jakub (ed.). *Náboženství a veřejná moc v zemích Evropské unie: sborník textů z konference = Religion and Public Authority in European Union Countries: conference proceedings*. Vyd. 1. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2009.
- LASWELL, Harold. *The structure and function of communication and society: The communication of ideas*. New York: Institute for Religious and Social Studies, 1948
- Ministerstvo kultury. *Rozsah původního církevního majetku*, 2012a. (cit. 23-01-2018). (https://www.mkcr.cz/.../rozsah-p-_8230_vodnvho-cvrkevnvho-majetku_1-1330.doc).
- PREMRL Tine, UDOVIČ Andrej (Ed.). *From restitution to revival: A case of commons re-establishment and restitution in Slovenia*. Forest Policy and Economics. 2015. Vol: 59, Page: 19-26
- REBRO, Karol. *Latinské právnícké výrazy a výroky*. Přeložil Emil CHAROUS. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012
- REICHEL, Jiří. *Kapitoly systematické sociologie*. Praha: Eurolex Bohemia, Andragogika, 2004.
- ROSENGREN, K. E. *Communication: An Introduction*. London, Thousand Oaks, CA: Sage, 2000.

- SCRIBAN Elena Ramona, NICHIFOREL Liviu (ed.). *Governance of the forest restitution process in Romania: An application of the DPSIR model*. Forest Policy and Economics. 2017. Vol. 13.
- Sdělení č. 209/1992 Sb., Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí o sjednání Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a Protokolů na tuto Úmluvu navazujících.
- SCHANDA, Balász. *Financovanie cirkví a náboženských spoločnosti v Maďarsku*. In MORAVČÍKOVÁ, M., VALOVÁ, E. (ed.), *Financovanie cirkví a náboženských spoločností v 21. storočí: zborník referátov z rovnomennej medzinárodnej konferencie, ktorú usporiadali Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky a Ústav pre vzťahy štátu a cirkví v Bratislave a Nitre v dňoch 14. -16. októbra 2009*. Vyd. 1. Bratislava: Ústav pre vzťahy štátu a cirkví, 2010.
- SCHULZ, Winfried a Irena REIFOVÁ. *Analýza obsahu mediálních sdělení. 2., přepracované vyd.* Praha: Karolinum, 2004.
- SIGRIN Hedin. Land restitution in the former Swedish settlement areas in Estonia consequences for land ownership, land use and landscape. *Landscape and Urban Planning*. 2005. Vol. 70. 35–44
- SKŘEJPEK, Michal. *Latinsko-český slovníček římského práva. 2., rozš. vyd., (Ve Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk 1. vyd.)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012.
- STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999.
- THOMPSON, John B. *Média a modernita: sociální teorie médií*. Praha: Karolinum, Mediální studia, 2004.
- TRETERA, Rajmund Jiří. *Stát a církve v České republice*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, Právo, 2002.
- VAŠKO, Václav. *Neumlčená: kronika katolické církve v Československu po druhé světové válce*. Praha: Zvon, 1990.
- Vláda České republiky. Programové prohlášení vlády. 2007. (cit. 23-01-2018). (<http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?id=20780>)

- Vláda České republiky. *Programové prohlášení vlády*. 2010. (cit. 23-01-2018). (https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Programove_prohlaseni_vlady.pdf)
- Vláda České republiky. *Vláda schválila navrácení majetku církvím*. 2012. (cit. 23-01-2018). (<http://www.vlada.cz/cz/media-centrum/aktualne/vlada-schvalila-navracenimajetku-cirkvim-91680/>).
- WIMMER, Roger D. a Joseph R. DOMINICK. *Mass media research: an introduction*. 4th ed. Belmont: Wadsworth Publishing Company, Wadsworth series in mass communication, 1994.
- Zákon č. 403/1990 Sb., *o zmírnění následků některých majetkových křivd*
- Zákon č. 87/1991 Sb., *o mimosoudních rehabilitacích*
- Zákon č. 172/1991 Sb., *o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí*
- Zákon č. 229/1991 Sb. *o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku*
- Zákon č. 480/1991 Sb., *o době nesvobody*
- Zákon č. 428/2012 Sb. *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi a o změně některých zákonů*

Seznam internetových zdrojů:

- IHNED. CZ. *MAPA: Pozemky, o které se hraje v církevních restitucích. Čeká na ně 50 000 hektarů (online)*. 15.6.2012 [cit. 11-3-2018]. Dostupné z URL: <https://ihned.cz/c1-56159770-mapa-pozemky-o-ktere-se-hraje-v-cirkevnich-restitucich-ceka-na-ne-50-000-hektaru%3E>
- MEDIAGURU. *Úvod do tiskového trhu (online)*. Mediální agentura PHD a. s., ©2018. 2.10.2017. (cit. 14-3-2018). Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/encyklopedie-medii/typy-medii/tisk/uvod-do-tiskoveho-trhu/>
- PEJCHALOVÁ-GRÜNVALDOVÁ, Vladimíra a SYLLOVÁ, Jindřiška. Ústavní konformita účelového určení finančních náhrad církvím: Srovnávací studie č.

5.284 (online). Praha: Parlament České republiky, Kancelář Poslanecké sněmovny, Parlamentní institut, 2009. (cit. 10-3-2018).

(<http://www.psp.cz/doc/00/05/31/00053142.pdf>)

- Český statistický úřad [ČSÚ]. *Náboženská víra obyvatel podle výsledků sčítání lidu – 2011* (online). 27.2.2014 [cit. 30-3-2018]. Dostupné z URL: <<https://www.czso.cz/documents/10180/20551795/17022014a04.pdf/5c2d880d-2f08-489c-9a8f-ee68b0e3d750?version=1.0>>
- VYPLNTO.CZ. *Církevní restituce (výsledky průzkumu)*. © Marek Demčak (online), 2013. [cit. 30-3-2018]. Dostupné z URL: <https://www.vyplnto.cz/realizovane-pruzkumy/cirkevni-restituce/>

Seznam zdrojů novinových článků:

- Anonymní autor. Euro. *Ceny padlé z nebe*. 7.5.2012
- Anonymní autor. Haló noviny. *Bojovníci, kde jste?*. 13.11.2012
- Anonymní autor. Haló noviny. *S církvemi se vláda chce vyrovnat*. 31.3.2008
- Anonymní autor. Haló noviny. *Vláda zadlužuje generace*. 6.8.2012
- Anonymní autor. Lidové noviny. *Veto senátu přebijeme, slibuje koalice*. 16.8.2012
- Anonymní autor. Mladá fronta DNES. *Cedule nepomohly, opozice církevní restituce nezarazila*. 8.2.2012
- Anonymní autor. Mladá fronta DNES. *Katolíci majetek z restitucí v kraji hned prodávat nechtějí*. 12.1.2012
- Anonymní autor. Právo. *Co církve získají*. 12.1.2012
- Anonymní autor. Právo. *ČSSD varuje, že nebude respektovat podobu restitucí*. 23.1.2008
- Anonymní autor. Právo. *Komise navrhla znovu ocenit církevní majetek*. 28.11.2008
- Anonymní autor. Právo. *Lesy ČR by vydaly 36 000 ha*. 24.1.2008
- Anonymní autor. Právo. *Na vyrovnání s církvemi nejvíce doplatí armáda*. 1.4.2008

- Anonymní autor. Zlínský deník. *Zlínský deník se ptá: Co říkáte na to, že poslanci schválily církevní restituce?*. 9.11.2012
- BENDOVI J. G. Mladá fronta DNES. *Chudoba šlechtí. Ale jen církve*. 14.6.2012
- BLÍŽKOVSKÝ, Bohumír. Haló noviny. *Vyrovnaní s církve na úkor všeho a všech?*. 7.3.2012
- DANDA, Oldřich. Právo. *Bezradná ministryně kultury nahrála kritikům restituce*. 9.2.2012
- FENDRYCH, Martin. Týden. *Mezi mamonem a Bohem*. 20.8.2012
- HORKÝ, Petr. E15. *Ať už tu nestojí taková obluda. Obce se na církevní restituce těší roky*. 22.11.2012
- JALÚVKOVÁ, Iva. Frýdecko-místecký a třinecký deník. *Těžba uhlí v Trojanovicích stále hrozí*. 9.4.2008
- KÁLAL, Jan. Lidové noviny. *Klaus restituční zákone nevetoval, ale nelíbí se mu*. 23.11.2012
- KERLES, Marek. Lidové noviny. *Chceme vše, co nám zabavily*. 25.1.2008
- KOLÍNKOVÁ, Eliška. Mladá fronta DNES. *Pivovar, domy, lesy. Církve hrají o pozemky za miliony*. 18.7.2012
- KOPECKÝ, Josef. Mladá fronta DNES. *Miliardy i pozemky pro církve*. 3.4.2008
- KŘÍŽ, Jakub. Lidové noviny. *Občanská válka o církevní majetek*. 16.8.2012
- MOTLOVÁ Žaneta. Mladá fronta DNES. *Restituce církve? Konečně, pomůže nám to, říkají starostové*. 12.1.2012
- PAVLÍČEK, Václav. Právo. *Církevní restituce nebo další destrukce suverenity státu?*. 18.4.2012
- PEKNEROVÁ, Kateřina. Pardubický deník. *Zákon o vyrovnaní s církve plně podporují pouze tři kandidáti*. 19.11.2012
- ŠTĚPÁN, Pavel. Rychnovský deník. *Jak by se měl stát vypořádat s církve? Je současný návrh odmítaný opozicí spravedlivý?*. 23.6.2012
- ŠTĚTKA, Jan. Ekonom. *Další vlna odstátnění. Aleluja*. 27.3.2008
- VLASATÝ, Jaroslav. Českokrumlovský deník. *Loupežníci v Čechách*. 24.7.2012